თალღა

თფილისი

ქვირა, 6 (19 აგვ.) აგვისტო.

1906

წლიწადი პირველი

ცალკე ნომერი 5 კაპ.

რედაქციის კანტორა იმყოფება მიხაილოვის პროსპექტზე, № 102 ...ეზოში.

№ 7 ყოველ-დღიური გაზეთი. № 7

30 ივლისიდან ქ. თფილისში გამოდის ყოველ-დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი

„თ ა ლ ღ ა“

ხელის-მოწერა მიიღება **მხოლოდ რედაქციის კანტორაში**—მიხაილოვის პროსპ., სახლი № 102.

გაზეთის ფასი: ერთი წლით ჯირს 7 მან., ექვსი თვით—4 მ., სამი თვით 2 მან., ერთი თვით—ქალაქში 75 კ., პროვინციაში—90 კ., საზღვარგარეთ ერთი წლით—10 მ., ნახევარი წლით—6 მ. ცალკე № ყოველგან 5 კ.

ხელის-მოწერა მიიღება დილის 10—3 საათამდე, საღამოთი 5—7 საათ.

ფოსტის ადრესი: Тифлисъ, редакція „ТАЛГА“.

სიფხიზლის საზოგადოების სასარგებლოთ კვირას, 13 აგვისტოს ლგოტაკის ველოდრამში (მიხეილის პროსპ., ვეტცელის-ასტუმროს პირდაპირ) გაიმართება

დიდი სეირნობა

შემდეგი პროგრამით: ველოსიპედის დოლი, მოკაზმულ ვირით სეირნობა, მიზანში სროლა, რებუსი საჩუქარით, ტიკინა ამოცანა, ბედნიერების ბოჩკა, მოძრავი სათამაშოები, გრამოფონი, ლატარია-ალეგრა, ბუფეტი, Petit chevaul (პატარა ცხენების დოლი). დაუკრავს სამხედრო მუსიკა.

პოლიტიკური ვითარება და ჩვენი ტაქტიკა

II.

ბრძოლა, რომელიც სწარმოებდა სახელმწიფო დუმაში და იმის გარშემო, იყო საუკეთესო, რუსეთის ცხოვრებაში სრულიად უცნობი, პოლიტიკური სკოლა ხალხის აღსაზრდელათ და გასაცნობიერებლათ. დუმამ აუცილებელ გახადა იმპერიის მთელი ხალხის პარტიებათ დაყოფა; ყველა იძულებული შეიქნა თავის სამოქმედო პროგრამა აერჩია და სინათლეზე გამოეტანა; ყველა კლასები და საზოგადოებრივი ელემენტები იძულებული გახდენ საჯაროთ გამოეთქვათ თავისი პოლიტიკური მისწრაფებანი და გულის ნადებნი; საჯაროთ გამოსულიყვენ მთელი თვისის კლასობრივი სანახაობით. ამრიგათ ფართოვდებოდა და ღრმავდებოდა საზოგადოებრივ ძალთა განცალკევება და დანაწილება, რომელიც დაიწყო გასულ 17 ოქტომბრის შემდეგ. მაგრამ ეხლა ამ განცალკევებას ზედ ერთოდა შეჯგუფება-შეერთებაც, სხვა და სხვა გვარი და მოწინააღმდეგე ელემენტები თუ ცალკევდებოდენ, ერთგვარნი ერთსა და იმავე ორგანიზაციაში და ერთ ბაირაღ ქვეშ იყრიდენ თავს. პარტიები სწავლობდენ ერთმანეთის ვინაობას; იძიებდენ თუ რა შეიძლებოდა გაკეთებულიყო ერთათ და სად იმალებოდა შეურიგებელი წინააღმდეგობა. ერთის სიტყვით, ხალხი ეცნობოდა თავის მტერს და მოყვარეს, მასთან სწავლობდა თუ როგორ და რა გზით შეიძლებოდა ადამიანურ ცხოვრების მოპოება და თავისუფლების განხორციელება. ხალხი ირაზმებოდა ახალ ქვეყანაში შესასვლელათ.

სახელმწიფო დუმის არსებობა შესწყდა უცბათ, ხელოვნურათ, ძალდატანებით. მან რა თქმა უნდა ვერ დაამთავრა თავისი როლის შესრულება, მარა სამაგიეროთ მისი ბოლო იმ გვარი იყო, რომ გააკეთა ის, რასაც ვერ შეიძლებდა მრავალი თვეების მხურვალე აგიტაცია. სახ. დუმის გარეკამ რუსეთის იმპერიას ჰერკულესის მუჯლუგუნი ჰკრა რევოლიუციის გზაზე გასაქანებლათ. გავსინჯოთ დაახლოებით.

სახელმწიფო დუმაში ბრძოლა სწარმოებდა როგორც საზოგადოებრივ ძალთა, პარტიებსა და კლასებს შორის, ისე ამ ძალებსა და მთავრობის შორის. სხვადასხვა ძალები ზოგჯერ ერთმანეთს მხარს აძლევდენ მთავრობასთან გასამკლავებლათ. ასე, მაგ. სოც.-დემოკრატიული ფრაქცია და მშრომელთა ჯგუფი ერთი შემთხვევის გარდა ყოველთვის ერთათ დგებოდენ მოქმედებისთვის, საერთო გადაწყვეტილებებს იღებდენ ხოლმე. მათ ზოგჯერ უერთდებოდენ მემარცხენე კადეტები. ხოლო ყოველ მნიშვნელოვან მომენტზე დუმის დიდი უმრავლესობა ერთათ იდგა მთავრობის წინააღმდეგ. საერთოთ დუმის უმრავლესობა ... ოპოზიციაში ედგა მთავრობას, ასე რომ საბოლოო ანგარიშით დუმა, როგორც დუმა, ებრძოდა მთავრობას. პირველი ესწრაფოდა ხალხის საჭიროებათა დაკმაყოფილებას, ხალხისაგან დაბარებულ მიწისა და თავისუფლების მოპოებას. მეორე (მთავრობა) მას მუამ წინ ეღობებოდა და ცდილობდა ძველი მდგომარეობა შეენარჩუნებინა. ოლოს მათ შორის ისე გამწვავდა საქმე, რომ უეჭველათ ან ერთი უნდა ყოფილიყო და ან მეორე. ეს ბრძოლა დუმასა და ...ლხს შორის სწრაფათ ამზადებდა შეუგნებელ ხალხის მასსაში პსიხოლოგიურ კრიზისს.

ხალხს აშკრათ ეხატებოდა თვალ-წინ მთავრობის აღმშფოთებელი ვერაგობა, მაგრამ მას თითქო არა სჯეროდა თვალით ნანახი და ყურით გაგონილი. შეუგნებელი მასსა ჯერ კიდევ ვერ დახწეოდა იმ აზრს, რასაც ერთხელ ასე მშვენივრათ გამოსთქვამდა გაზ. „კავკაზი“ სახელდობრ, როცა გორემიკინის სამინისტრასა და დუმის შორის უაღრესათ გამწვავდა ბრძოლა და რევოლიუციონური ორგანიზაციები უკვე მოუწოდებდენ ხალხს მომზადებულიყვენ სარევოლიუციო გამოსასვლელათ, მაშინ ოფიციალური, ადგილობრივ მთავრობის მოსამსახურე გაზეთი აფრთხილებდა ხალხს არაფერი დაეჯერებინა რევოლიუციონერებისთვის, რადგან—სწერდა იგი—„სადაც გამწვავებულია ბრძოლა ბიუროკრატიასა და 150 მილიონ ხალხს შორის, იქ არსებობს მესამე ძალა, რომელზედაც დამოკიდებულია ბრძოლის გადაწყვეტა; ეს ძალაა უმაღლესი მთავრობა, რომელიც მუდამ ერთგული დარაჯია თავისი ხალხის კეთილდღეობა-ბედნიერების“. *) თუმცა გორემიკინი და მისი ამხანაგები აცხადებდენ დუმაში, რომ ისინი ასრულებდენ მეფის ნებასურვილს, მაგრამ შეუგნებელი ხალხი მაინც ფიქრობდა, რომ მხოლოდ მარტო გორემიკინები, სტოლიპინები და ძმანი მათნი—ჩინოვნიკები, „ბიუროკრატები“ ეღობებოდენ წინ ხალხის საქმეს, ვითომ მათშივე იყო სათავე „ყველაფრისა“, რომ უმაღლესი მთავრობა არ გასწირავდა თავის ხალხს, ის გარეკავდა „ბიუროკრატებს“ და ხალხს მისცემდა იმას, რასაც ითხოვდენ მისი წარმომადგენლები...

8 ივლისის უქაზმა ხალხს თვალთაგან ერთბაშათ ჩამოგლიჯა რიდე და დაანახვა, რომ გორემიკინ-სტოლიპინები და მრავალი სხვა დიდ-პატარა აგენტები, ყველა „ბიუროკრატები“, არსებული მაღალ-დაბალი მთავრობანი და მათი წესები, ყველა ეს ერთათ აღებული არის ძველი რეჟიმი. ის, რასაც ჩვეულებრივ უძახიან „ბიუროკრატიულ თვითმპყრობელობას“ და ვიდრე ეს რეჟიმი არ მოისპობა მთლიანათ და ძირიან ფესვიანათ, ხალხს არ ეღირსება ადამიანური ცხოვრება.

მკითხველმა რომ არ იფიქროს, ვითომ ჩვენ განგებ ვაზვიადებდეთ დუმის გარეკის მნიშვნელობას, მოვიყვანთ ამ საგანზე ოპოზიციის მემარჯვენე კონსტ.-მონარქისტ დეპუტატის კუზმინ-კარავაევის აზრს. სრული მჭერმეტყველებით გამოთქვამს, რომ „თოფის გრიალში, ნაგაიკით ცემა-ტყეპაში, საპყრობილეში, სილატაკეში—ხალხი მაინც არ შორდებოდა არჩეულ კაცების საშუალებით მეფესთან ერთობის იდეას. ხალხი ლოცულობდა არჩევნების წინ. ხალხი მღვდელმოქმედებდა. ხალხს არა სწამდა, რომ იგი თავის არჩეულებს გზავნიდა ებრძოლათ ქაღალდის სიმართლის ხელოვნურ ჩარჩოებში. იგი გზავნიდა მათ ხალხის ჭირვარამი ეუწყებინათ მეფისთვის და მეფესთან განუყრელ ერთობაში მიეღოთ მიწა და თავისუფლება... არჩეულები უკან დაბრუნდენ და არ მოიტანეს არც მიწა, არც თავისუფლება... ... იარაღის ... ... დაშლის შესახებ უბრძანეს ეკლესიებში ... ერთგულნი სამადლობელ პარაკლისებს იხდიან... უზენაესისადმი აღავლენენ ქებათაქებას პირველ სახელმწიფო დუმისაგან განთავისუფლების გამო... ავტორი აღნიშნავს აქტიურ რევოლიუციონურ მოქმედების ლოზუნგებს, როგორც ბუნებრივ შედეგს დუმის გარეკისას და კითხულობს: შეურყეველი იდეა კონსტიტუციონურ მონარქიისა დასძლევს კი წარმტაც იდეას მოწვეულ იქმნას სრულ უფლებიანი დამფუძნებელი კრება, რომელსაც ვერც დაითხოვენ და ვერც გარეკენ?“

კუზმინ კარავაევი არ იძლევა დასმულ საკითხზე გადაჭრილ პასუხს და არც საჭიროა. ხოლო ის კი ცხადია ყველასათვის ვინც სავსებით არ დაბრმავებულა, რომ დუმის გარეკამ ხალხის ცნობიერება რესპუბლიკანურ იდეისკენ გადახარა; მან მტკიცედ ჩასჭედა მის გონებაში, რომ ხალხი მაღლიდან არ უნდა ელოდეს თავის შველა-ხსნას, რომ იგი უნდა ეყრდნობოდეს მხოლოდ თავის საკუთარ ძალ-ღონეს. (კუზმინ კარავაევის სტატია სავსეა მრავალ წერტილებით. იხ. „20 ვეკი“ № 17), თავისი მარჯვენით უნდა სჭედავდეს თავის სვე-ბედსა და რომ ამისთვის ჯერ უწინარეს ყოვლისა ხალხმა უნდა დაიპყრას სახელმწიფოს ძალა-უფლება.

*) ეხლა გაზ. „კავკაზი“ „მეცნიერულათ“ ამართლებს დუმის გარეკას და დუმის ნდობით აღჭურვილ სამინისტროს ნაცვლათ სტოლიპინის დაყენებას; მაგრამ ჩვენ აქ სრულებითაც არ გვაინტერესებს გაზეთის პოლიტიკური პატიოსნება.

ახალი ამბები

„ელვის“ რედაქციაში დაპატიმრებული ამხ. **კონ. ანდრონიკაშვილი**, რომელიც თფილისიდან ამას წინეთ ალექსანდროპოლის ციხეში გააგზავნეს, 29 ივლისს ისევ მეტეხის ციხეში დააბრუნეს. ალექსანდროპოლში კ. ანდრონიკაშვილი უჩვენეს მოწმეებს, რომელნიც ამტკიცებენ, რომ იგი ალექსანდროპოლში, რკინის გზის გაფიცვის ბიუროში მთავარი ორგანიზატორი იყოვო.

✦ როგორც ჩვენ გაზეთში გვქონდა მოხსენებული, კავკასიისსაცენზურო კომიტეტმა **გაზეთ „გლეხი“**-ს მესამე ნომერი დაიჭირა. დაჭერილი ნომრები საცენზურო კომიტეტს სამოსამართლო პალატისთვის წარუდგენია. როგორც გადმოგვცეს, გუშინ საცენზურო კომიტეტს ამ საქმეზე შემდეგი შინაარსის ქაღალდი მიუღია სამოსამართლო პალატიდან: გაზეთ „გლეხის“ რედაქტორი ადამაშვილი მიცემულ იქმნას სამართალში 128 და 129 მუხლის ძალით და უკეთუ 1000 მ. თავდებს არ წარმოადგენს, დაუყონებლივ დატყვევებულ იქნასო“.

✦ **გერიუსიდან** თფილისში დეპეშით შემდეგს იტყობინებიან: „4 აგვისტოს ნაშუადღევის 6 საათზე თათრებმა საქონელი წაასხეს. დაწვეს მელიქ-აგარიანცის ქარხანა. მე-2 უბნის მცხოვრებნი აღშფოთებულნი არიან“.

✦ სპარსეთში „კონსტიტუციის“ გამოცხადების გამო, როგორც ეწერდით, 4 აგვისტოს მე-6 საპოლიციო უბანში პარაკლისი იქნა გადახდილი. საღამოს იმავე დღეს ფარუზრეკოვის ქარვასლაში **ილიუმინაცია გაიმართა**. მოწვეული იყო 2 პირი საზანდარი, სამხედრო მუსიკა, სასტუმრო ზალა ფანრებით იყო გაჩირაღდნებული და სადღესასწაულოთ მორთული. 9 საათზე ქარვასლაში მოვიდა გენერალური კონსული, რომლის შემოსვლისთანავე სამხედრო-მუსიკამ სპარსული მარში დაუკრა. ამას შემდეგ მესაზანდრეებმა იმპროვიზაციით შეაქეს კონსული, მისი „ქველობა“ და სხვ. ღამის 1-ლ საათზე კონსული წავიდა, ხალხმა მხიარულება დილამდე განაგრძო.

✦ მე-9 საპოლიციო ნაწილში 4 აგვისტოს, ღამით 3 შეიარაღებული უცნობი თავს დასხმია **გენერალ ვერეშჩაკს**. ერთი უცნობთაგანი უბნის ზედამხედველის ტანისამოსში იყო თურმე გამოწყობილი, ... გენერალ ვერეშჩაკის შინა „გაუჩხრეკიათ“, სადაც ყუთში 60 მანეთი უნახავთ და გაუტაცნიათ, შემდეგ კი მოუქუსლავთ.

✦ **ბაქოდან** იტყობინებიან, რომ იქ მუსულმანთა ... ...ში პანაშვიდი გადაუხდიათ სპარსეთში განმათავისუფლებელ მოძრაობის დროს დაღუპულთა მოსახსენებლათ.

✦ თფილისის სათავად-აზნაურო **გიმნაზიის გამგე კომიტეტს** განუზრახავს მოიწვიოს მოსწავლეთა მშობლები იმის გამოსარკვევათ, დაიწყონ თუ არა გიმნაზიაში სწავლა მიმდინარე წლის 1-ლ სექტემბრიდან.

✦ ჩვენ ხელში ჩაგვივარდა ერთი **საყურადღებო საბუთი** რკინის გზის სახელოსნოების პატრიოტ-მუშებისა, იქ ერთი მხრით აღნიშნულია სახელი და გვარი მოწინავე მუშებისა, შემდეგ აღნიშნულია მათი „საწინააღმდეგო“ მოქმედება, შემდეგ ყველა ამის დასამტკიცებლათ ხელი მოწერილი აქვთ „პატრიოტ“ მუშებს. დაწვრილებით შემდეგ ნომერში.

✦ **ეჩმიაძინის** საკრებულოს პირველი სხდომა კათალიკოსის განკარგულებით 15 აგვისტოსთვის დაუნიშნავთ.

✦ თფილისში მცხოვრებ **სპარსელთა ერთმა ჯგუფმა** თხოვნით მიმართა ქალაქის გამგეობას, მათაც დაუთმონ ქალაქის სამუშაოები. სპარსელები სამუშაოს სინდისიერათ ასრულებას პირდებიან.

✦ ქალაქის **ბაღების მუშებმა** ქალაქის გამგეობას მოთხოვნილებები წარუდგინეს, სადაც სხვათა შორის ჯამაგირის მომატებას ითხოვენ. გუშინ ბაღის მუშები გაიფიცენ.

✦ **ქუთაისიდან** იტყობინებიან, რომ ამ დღეებში ოსეთის გზით ლინეიკით რაჭისკენ გამგზავრებულან გლეხები დარისპან კერესელიძე და ირაკლი ჯაფარიძე. ქუთაისიდან 6 ვერსის მანძილზე ს. ჯიმასტაროსთან ამათ წამოწევიათ ეტლით 6 შეიარაღებული უცნობები, რომელთაც კერესელიძისთვის 500 მ. წაურთმევიათ, ხოლო ჯაფარიძისთვის 10 მ. და სხვადასხვა ნივთები. უცნობნი ამის შემდეგ მიმალულან.

✦ ქუთაისის გუბერნიიდან შემდეგ ამბებს იწერებიან: 28 ივლისს ს. კუხში ვიღაც უცნობთ რევოლვერით მოუკლავთ ხონში მომავალი ქვათიმე ჯიქია. მოკლულის შვილის განცხადებით ჯიქიას თან ერთი რევოლვერი და 1000 მანეთი ფული ქონია. მოკვლა ეჭვით დაუბრალებიათ ვლადიმერ გეგუჩაძისთვის, რომელიც უკვე დაუპატიმრებიათ. ქაღ. რედუტ-კალესთან, მდინარე ცივის ბორანთან სამი შეიარაღებული უცნობი დახვედრია ფოთიდან მომავალ ზოსიმე ნაჭყებიას, ბიძო ბოკუჩავას და მისე შეილაიას. პირველისთვის წაურთმევიათ 88 მან. და 30 კ. სხვებისთვის სხვადასხვა ნივთები.—ს. სიმონეთში 28 ივნისს ვიღაც უცნობთ რომანოზ გვახარიაძისთვის 87 მანეთი წაურთმევიათ. 27 ივლისს ს. ჭოლოში გლეხ მურზა არკანიასთვის ასი მანეთი ფული და 26 მანეთათ ღირებული სხვა და სხვა ნივთი წაურთმევიათ.—29 ივლისს შორაპნის მაზრაში ვლადიმერ ბარათაშვილისთვის 11 მანეთი წაურთმევიათ.—ქუთაისის მაზრის ს. სიმონეთში ნესტორ სულამანიძისათვის 70 მანეთი წაურთმევიათ.—31 ივლისს, დილის 7 საათზე, 3 შეიარაღებული უცნობი თავს დასხმია ბაღდადიდან ქუთაისში მომავალ დილიჟანსს. გაუძარცვავთ 9 კაცი. სულ წაუღიათ 116 მანეთი და 35 კაპ. და სხვა და სხვა ნივთები.—ს. კირცხში (ზუგდიდის მაზრა) თავის სახლში 26 ივლისს მოუკლავთ გლეხი შელიტონ იზორია და დაუჭრიათ მისი ცოლი ჯარა.—28 ივლისს ს. კურსებში სპირ. იმნაძისათვის წაურთმევიათ 30 მანეთი ფულათ, ვერცხლის სარტყელი და ხანჯალი.

✦ ითარგმნება და მალე დაიბეჭდება წიგნაკები: „Какъ объединятся рабочіе“ და „პროპაგანდის მიზანი სოფელში“.

✦ ჩვენ გვთხოვენ გამოვაცხადოთ შემდეგი: **მალაკნის ქუჩაზე**, ადექსი ასლამაზოვის სახლში № 18-ში ცხოვრობს სერგ. სარქისოვი, ხელობით მკერვალი. იმავ სახლში ცხოვრობს დასვათმუთფებული მეჩქმე ასტურ ბეჟანოვი. ბეჟანოვს ... ... სარქისოვისთვის ... და ბევრი უცემია, შემდეგ ასლამაზოვის ცოლისათვისაც საქმით შეურაცყოფა მიუყენებია. ასლამაზოვის ცოლი ებაშია დაჭრილი.

✦ ამ დღეებში თფილისის სგუბერნიო ... ... იგზავნებიან არხანგელის გუბერნიაში სამხედრო წესების თანახმად შემდეგი პირები: აკოფ გასპაროვ, სევერიან ქარსანიძე, ილიკო წერეთელი, ზაქარ პატარაია, არშაკ ჩალაბეგოვ, მარტია ლოლაძე, ვანო ლომიძე, გიორგი გელაძე, ლევან თაზიევ, ვასო ითრდანოვ, სერგო ჯოხაძე, გიგო კერესელიძე, ნიკო ქურციკიძე, იაგორ შახნაზარიანც, ისაი მატეოსიანც, საკ სარკისიანც, სერგეი ოგანეზიანც. მიკირტიჩ მაშაიანც.

✦ ქ. ქუთაისში კილაძისა და ხელაძის სტამბაში იბეჭდება ამჟამათ შემდეგი წიგნაკები: В. Браке. Долой соціальдемократовъ. თარგმანი ს. რობაქიძისა. А. Блюмъ. Какая свобода нужна рабочему классу. თარგმანი კ. ნინიძისა. Б. Вологдинъ. Чему жизнь рабочихъ учитъ. თარგმანი კ. ნინიძისა. Правительственная казна и народный карманъ. თარგმანი მ. რაჭდენიძისა.

ზემოხსენებული წიგნაკები გასასყიდათ მზათ იქნება აგვისტოს ბოლო რიცხვებში. წიგნები გამოცემულია ვასილ გადილიას მიერ.

✦ რედაქციამ მიიღო „ვეტცელის“ სასტუმროს მოსამსახურეებისაგან ქ. ქვრივი კობაძის სასარგებლოთ ცხრა მანეთი და შვიდი შაური. (9მ. 35კ.)

ამავე მოსამსახურეებისაგან მივიღეთ მოსწავლე-მხატვრების (живописцы) სასარგებლოთ ცხრა მ. და 30კ. (9მ. 30კ).

✦ რედაქციამ მიიღო გიორგი ხავტაშვილისაგან შვიდი მან. და გადაეცა დანიშნულებისამებრ.

ადგილობრივი პრესა.

გაზ. „ტიფლ. ლისტ.“-იც არკვევს „სადღეისო“ ლოზუნგებს. იგი სწერს: „დღევანდელ მომენტის ლოზუნგი; „ჯერ წესიერება, მერე—რეფორმები“ (ეს ლოზუნგი, როგორც იცით, მთავრობისგან არის წამოყენებული) წარმოადგენს ერთგვარ მოჯადოებულ წრეს, საიდანაც ლოღიკური გამოსასვლელი არ არსებობს“. „ტიფ. ლისტ.“ მაინც იმდენათ გაბედულია, რომ იგი პოულობს ამ მოჯადოებულ წრიდან გამოსასვლელ კარებს და ეს კარებია რეფორმები. მაგრამ გაზეთს რომ საშინელი რეფორმატორობის სურვილი არავინ დასწამოს, იგი ამბობს: „Но должно признать (უნდა ვაღიაროთ), რომ არსებობს მათი (რეფორმების) განსაზღვრული მინიმუმი, რომლის შესახებ, მგონია, კამათი აღარ შეიძლება. სრულიად აშკარაა, რომ ამ მინიმუმის საზღვრებში აღებულ თითოეულ რეფორმის განხორციელება უფრო მეტ დამშვიდებას შეიტანდა ცხოვრებაში, ვიდრე არსებულ საზოგადოებრივ პირობებისაგან გამოწვეულ უკმაყოფილებათა გარეგან გამოხატულების წინააღმდეგ ბრძოლა, ბრძოლა უკიდურესათ რთული, მძიმე და თავის შედეგთა სიმკვიდრით იშვიათათ დამაკმაყოფილებელი“.

გაზ. „ტიფ. ლისტ.“-ში რომ პატარა კაცები არ თანამშრომლობდენ, იფიქრებდით, რომ მოყვანილ სტრიქონების ავტორს მიზანში ამოუღია მინისტრის პორტფელი, სტოლიპინის კაბინეტში მინისტრათ „ტიფ. ლისტ.“-დან, ლიბერალურ შტემპელს მოკლებული, ისეთ შტემპელს, როგორსაც ატარებს სტოლიპინის კაბინეტში ახლათ შესული თ-დი ვასილჩიკოვი. გაზეთის მეთაურს კი სწორეთ ასეთი სამინისტრო კილო აქვს. კავკასიის განსაკურნავათ—სწერს იგი—„საჭიროა მთელი წყება რეფორმებისა, რომელთა შორის პირველ ადგილზე უნდა დავაყენოთ: დღევანდლამდე დარჩენილ ბატონყმურ ნაშთების გაუქმება, მთელი წყება კულ-

ტურულ ზომათ, რომელნიც ახწევდნენ ეკონომიურ და ტეხნიკურ მხარეს სოფლის მეურნეობისას, რაციონალური მოწყობა და ფართე გავრცელება განათლებისა ხალხის მასაში, ადმინისტრატიული, სამოსამართლო და საერობო რეფორმები. ყველა ამ რეფორმათა განხორციელების საჭიროება უკვე აღსრებულია ჩვენი ადმინისტრაციის უმაღლეს სფერაში და აქ რამოდენადმე კიდეც შეუდგენ მათ განხორციელებას" (გაზეთის ქტიკობა ხატისოვის გვირგვინი არ აძლევს მოსვენებას).

30 წელიწადი იქნება. რაც აქ ჩამოთვლილ რეფორმების საჭიროებაზე ლაპარაკობს ჩვენი საზოგადოება და ეგრეთ წოდებული საზოგადო მოღვაწენი, ლაპარაკობს და უმაღლეს ადმინისტრაციას კომპლიმენტებს კუბნება, მარა ჩვენმა ქვეყანამ რეფორმებიდან მაინც ვერაფერი იგემა. ცხადია რეფორმების საჭიროებაზე ასე შეიძლება ვილაპარაკოთ მეორედ მოსვლამდე და ქვეყანას მაინც არაფერი ეღირსოს. აშკარაა, რომ ვისაც ქვეყნისთვის ნამდვილად შესტკივა გული, ის სტოლიპინის ლოზუნგს არ დაუწყებდა ტრიალს, ის არ მოუგებოდა უმაღლეს ადმინისტრაციასთან კუდის ქიცინს; ის საბოლოოთ შეაწყვეტინებდა მთავრობას და მონახავდა იმ ლოზუნგს, რომელიც ხალხის მასას გამოიყვანს სრევოლიუციო გზაზე. ასევე მოიქცეოდა "ტიფ. ლისტ.", რომ მას ერთობ გასქელებული არა ქონდეს პოლიტიკური სინიდისი.

პროვინცია.

სოფ. ველისციხე. (სიღნ. მაზრა) 23 ივლისს შეიკრიბა სკოლის დარბაზში აქაური სომხის საზოგადოება არჩევნების მოსახდენათ. [illegible] როგორც მოგეხსენებათ [illegible] საზოგადოებას, სომეხთა სასულიერო სინოდმა მიანიჭა ხალხს უფლება თავის ნებაზე განაგოს რუსეთის სომხეთში მდებარე საეკლესიო მამულები და საზოგადოთ უძრავ-მოძრავი ქონება. დღემდე ის სომხის სამღვდელოების მონოპოლიას შეადგენდა. ზოგიერთ, ვითომდა ხალხის გულშემატკივარს, ეს "წყალობა" მაღლიდან ნაბოძები ჰგონია და ხალხსაც ასე უქადაგებენ. მაგრამ ტყვილათ სწუხდებით ბ-ნებო! ის "წყალობა" იმავე მშრომელი ხალხის ხელით არის მოპოებული, რომლის კანონიერ საკუთრებასაც შეადგენდა და კიდევ ბევრს ამგვარ საწუქარს მოიპოვებს ის. ჯერ კიდევ ბევრი ანგარიშებია ხალხსა და იმ მცარცველთა შორის, რომლებსაც ჩვეულებათ აქვთ ხალხის ნაოფლარს დაეპატრონონ. რა თქმა უნდა, რომ ხალხის მიერ შექმნილი სიმდიდრე ხალხს უნდა ეკუთნოდეს და ხალხი უნდა განაგებდეს. მაგრამ ჩვენ სულ წინააღმდეგს ვხედავთ. რა მოხდა თუნდა ამ ჩვენს სოფელში? კათალიკოზის მიერ გამოცემულ საარჩევნო წესებში ნათქვამია: არჩევნები უნდა მოხდეს ფარული კენჭის ყრით. არჩევნების უფლება აქვს ყოველ 21 წლისას განურჩევლათ სქესისა. ჩვენს სოფელში არჩევნები, როგორც მოსალოდნელი იყო, მამაშვილური მოხდა. აღნიშნული წლოვანობისა აქ ათას სულზე მეტი იქნება, ხოლო არჩევნებს ასიც არ დასწრებია. ფარული კენჭის ყრა ხომ თვალითაც არ გვინახავს და დედათა სქესი სკოლის დარბაზსაც არ გაეკარება. თავმჯდომარემ მიმართა ხალხს: უნდა ამოვარჩიოთ სამი კაცი სიღნაღში გასაგზავნათ, ხოლო იქიდან ერთ კაცს ეჩმიაძინში გაგზავნიანო. ამის შემდეგ გამოვიდა ერთი პირი და დაასახელა სამი კაცი, რომლებიც არჩეულ იქნენ. დანარჩენ ხალხს ხმაც არ ამოუღია.

აი ჩვენებური არჩევნები! და, თუ ამის წინააღმდეგ ვინმემ ხმა ამოიღო იმას "ბუნტოვშჩიკს" ეძახდენ ეს პატიოსანი მამები და რასაკვირველია ლაპარაკის ნებასაც არ აძლევდნენ. სასურველია შემდეგში მაინც შეგნებულად დახვდეს ხალხი ასეთ არჩევნებს და გაარჩიოს თუ ვინ არის იმისი ინტერესების ნამდვილი დამცველი.

შემთხვევითი დამსწრე.

პარტიის ცხოვრებიდან

ჩვენ, თფილისის საქონლის სადგურის მოწინავე მუშები ზიზღს და ბოიკოტს ვუცხადებთ ყოფილ მუშებს: კაპიტონ გლახუნიძე მგალობლიშვილს და მელიტონ ფილიპესძე თავბერიძეს, რომლებმაც ჩაიდინეს ქურდობა, რაც ჩირქსა სცხებს მუშების სახელს და რისთვისაც კიდევაც ვითხოვთ ადგილიდან. ვთხოვთ ამხანაგ მუშებს ჩვენთან ერთად მათაც შესწყვიტონ კავშირი ზემოხსენებულ პირებთან, ვინაი[illegible] გვამა[illegible] თვალ'ში შეგნებულ მუშებს.

ამხანაგების მონდობილობით ტ. მუშა.

მუშათა [illegible]

ბათუმის სასტუმროების, რესტორანების და სხ. მოსამსახურეთა გაფიცვა. აბა როგორ წარმოიდგენდენ ბათუმის სასტუმროების პატრონები, რომ დანაპირებს შესრულება უნდა, რომ პატიოსანი სიტყვა, მიცემული თუ გინდ მოსამსახურეებისთვის, დაცული უნდა ყოფილიყო და ფეხებ ქვეშ არ გათელილიყო იმათ მიერ, ვინც ყველაზედ მეტს გაჰყვირის მის დაცვაზე. არ ეგონათ ბ.ბ. პატრონებს თუ მათ რამე მოვალეობა ჰქონდათ ნაკისრი მოსამსახურეთა წინაშე და არხეინათ ივიწყებდენ იმ ისედაც მცირე მოვალეობის შესრულებას, რომელიც მათ აიღეს თავის თავზე შარშან გაფიცულ მოსამსახურეთა დასაკმაყოფილებლათ. საზოგიეროთ მათ ძილშიაც კი არ აგიწყდებოდათ მოსამსახურეების დანიშნულება და შესაძლებლათ სცნობდენ, შეთანხმების ყველა მუხლების წინააღმდეგ, მათ ანტიჰიგიენურ პირობებში სამსახურს თცდათოხი საათის განმავლობაში, უჯამაგიროთ, ცუდის მოპყრობით, მათი პიროვნების დამცირებით და სხვა ამგვარებით. ასე მსჯელობენ ჩვენი ხაზეინები. მაგრამ მოსამსახურეები—დახე მათ თავხედობას—სულ სხვანაირათ უყურებენ თავიანთ და პატრონების მოვალეობას ერთმანეთის წინაშე. გარდა იმისა, რომ თავიანთ დანაპირებს მტკიცეთ ასრულებდენ, მოპირდაპირეებიდანაც თხოულობდენ აღთქმის შესრულებას და ზოგან დიდი ვაი ვაგლახის შემდეგ იძულებულს ხდიდენ სასტუმროების პატრონებს ნახევრათ მაინც აესრულებინათ ნაკისრი მოვალეობა. ეს ძალაუნებური ასრულება მოვალეობისა ხაზეინების მიერ გრძელდებოდა მხოლოდ რეაქციის გაბატონებამდე, ამ მომენტიდან სასტუმროების პატრონებმა სასტიკი ბოიკოტი გამოუცხადეს ისედაც მათ მიერ ჯვარ-ცმულ პატიოსან სიტყვას საზოგადოთ და კერძოთ შარშანდელ დანაპირებს. არც ერთი მუხლი შეთანხმებისა სისრულეში აღარ მოჰყავდათ. მოსამსახურეებიც, დარწმუნებულნი რომ ნებით პატრონებისაგან სახეირო არა გამოვიდოდა რა, უცდიდენ იმ დროს, როდესაც "გაზაფხული მათ ქუჩაზედაც დადგებოდა" და თან ემზადებოდენ მომავალ ბრძოლისათვის. ეს დროც დადგა. მოსამსახურეებმა ს.-დ. ორგანიზაციის ხელმძღვანელობით შეიმუშავეს მოთხოვნილებები; ძველებს ახლებიც წაუმატეს და ამ რიგათ პირისპირ დაუდგენ თავიანთ მატყუარა ადებს: ან ხუთი დღის განმავლობაში მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილება, ან გაფიცვა, განაცხადეს მოსამსახურეებმა. ამგვარი თავხედური მოქმედება არაფრათ ეჭაშნიკა ადგილობრივ გენ.-გუბერნატორ მახეევს. მან მაშინვე დაიბარა ერთი მოსამსახურეთაგანი და მას მოსთხოვა იმ პირის დასახელება, რომელმაც მოთხოვნილებები შეიმუშავა მოსამსახურეებს, წინააღმდეგ შემთხვევაში დაემუქრა ყველა მოსამსახურეების დატუსაღებით, ციმბირში [illegible] და სხვ. თან ურჩია თავი მიენებებინათ მისი, მახეევის, კონკურენტისთვის, და გამოერკვიათ მოთხოვნილებების შემდგენლის ვინაობა, რისთვისაც კრების [illegible] მოსამსახურეებმა ისარგებლეს კრებით, ერთხმათ განაცხადეს, რომ მოთხოვნილებები ყველა მოსამსახურეების მიერ არის შემუშავებული და არა კერძო პირებისაგან და პასუხის მგებელიც ყველა მოსამსახურეებია და არა ერთი რომელიმე მათგანი. ამავე კრებაზედვე მოთხოვნილებებს კიდევ მიუმატეს და გაფიცვის დღეც დანიშნეს. რადგანაც დანიშნულ დრომდე მოსამსახურეების სამართლიანი მოთხოვნილებები არ იქნა დაკმაყოფილებული, მათაც მუშაობა აღკვეთეს.

აი, აქ დაიწყო გენ.-გუბერნატორმა თავის მუქარის სისრულეში მოყვანა. დაატუსაღებინეს რამოდენიმე მოსამსახურე. გაფიცვა მაინც მტკიცეთ მიდის გუბერნატორის რეპრესიები მხოლოდ უფრო მჭიდროთ აკავშირებს მოსამსახურეებს. გარდა ერთი მოსამსახურის-კალატოზიშვილისა (თარჯიმანია "ორიენტალში"), რომელიც გაფიცულ ამხანაგების მოვალეობას ასრულებს, არც ერთი მოსამსახურე არ მუშაობს.

აღსანიშნავია, რომ ზოგიერთ სასტუმროებში გაფიცულ მოსამსახურეების მაგიერობას სასტუმროს პატრონების ნათესავები ეწევიან. მაგ., ექვთიმე ბერძენიშვილის სასტუმრო "ორიენტალში" ლაქიების როლს ასრულებენ მოსამსახურეთა ნაოფლარით ჩასუქებული და დამრგვალებული თვით ექვთიმეს "გნეისა", ძმა ვარლამ მგელაძე (ოდესღაც გურიაში დემოკრატობდა), გიმნაზიელები, ექვთიმეს ვაჟები. კარგი, დავუჯეროთ ბ. მგელაძეს და ვთქვათ, რომ ის მართლა "ხაზეინია", მაგრამ რათ რევნიან და ჩირქს სცხებენ ამ გიმნაზიელებს მუშაობაში ჩარევით. ამ გარემოებაზე მივაქცევ ბათუმის გიმნაზიელების ყურადღებას და მოვიწოდებ, დეე მათ დასდონ სოსიკო ბერძენიშვილს და მის ძმებს მსჯავრი. ბერძენიშვილის ოჯახობას არ ჩამორჩა ბულვარის ბუფეტის პატრონი ჯორბენაძე და ბევრმა სხვებმაც ისახელეს თავი, მაგრამ მათ შესახებ შემდეგ. მხოლოდ ვაცნობებთ ამ ვაჟბატონებს, რომ თავი დაანებონ ენა ტანიობას. ეს ვერავითარი იარაღია მოსამსახურეებთან ბრძოლაში და რამდენადაც უფრო ხშირათ იხმარენ მას, იმდენათ მოსამსახურეების სოლიდარობას და სიმტკიცეს გააძლიერებენ და ეს უკანასკნელი კი მათთვის არა სასიხარულოა.

*—

ოზურგეთის ნოქართა გაფიცვა. დიდი ხნის მიძინებულმა და რეაქციისაგან მიწასთან გასწორებულმა ოზურგეთმაც იწყო ნელნელა გამოფხიზლება და აქაურმა ნოქარ-შეგირდებმაც მოითხოვეს ის, რაც გასულ წელს ბრძოლით ქონდათ მოპოებული. წარუდგინეს პატრონებს თავისი მოთხოვნები, რომელიც გაზეთ "სიმართლის" მე 6 №-ში იყო გამოცხადებული. მაგრამ ხაზეინებმა ყურადღებაც არ მიაქციეს ამ ჩვენს სამართლიან მოთხოვნებს და ნოქარ-შეგირდები იძულებული გახდნენ გაფიცვისათვის მიემართათ. გაფიცვამ დაასუსტურა უსაქმოთ დარჩენილი ჯაშუშები; მაშინვე შეადგინეს სია და წარადგინეს სადაც ჯერ არს. ამას მოყვა სამი კაცის (ვ. ჩხაიძე, მ. ურუშაძე, მ. ჯაყელი), დაპატიმრება, ვითომც მეთაურობისათვის. გა[illegible] ქუჩაში [illegible]ლები.

29 ივლისს მოხდა გუბერნატორის ნებართვით ხაზეინების კრება ბ-ნ ვასილ ხუნდაძის თავმჯდომარეობით. დაიწყო სჯა-ბაასი და მიღებულ იქნა ყველა მუხლები, გარდა კვირა დღით დუქნების დაკეტვისა, რომელმაც დიდი კამათი გამოიწვია. დასასრულ უყარეს კენჭი ამ კითხვასაც. იმის გასაგებათ, თუ ვინ კმაყოფილებდა სრულათ და ვინ არა. დაკეტვის მომხრე აღმოჩნდა 57 კაცი, ხოლო წინააღმდეგ 20. ამგვარათ ხმის უმეტესობით მიღებულ იქნა დაკეტვა. დაევალა ბ-ნ ქადაგიძეს [illegible] წარუდგინოს გუბერნატორს დასამტკიცებლათ...

ამგვარათ ვაჭრებმა მიიღეს ყველა მუხლი გაფიცულთა მოთხოვნებისა და გაფიცვა შესწყდა. 30 ივლისიდან მუშაობა განახლდა. ის სამი კაცი, რომლებიც დააპატიმრეს გაფიცვის საქმეზე, ოთხი დღის შემდეგ განთავისუფლდნენ.

ზეგნიელი დათიკ.

—

თფილისის მეუნაგრე (შორნიკები) მუშების მოთხოვნები. არსად არ მოიძებნება ისეთი დაჩაგრული და ცხოვრებას ჩამორჩენილი მუშები, როგორც მეუნაგრეები არიან... მათ არ იციოდნენ, თუ რა იყო საათობით მუშაობა. მათი საათი, როგორც ხაზეინები უბრძანებდნენ ისე იყო და არა ისე, როგორც სხვა მუშები სარგებლობენ. მათი სამუშაო დღე 16 საათს უდრიდა... მაგრამ დრო იცვლებოდა. ესენიც დაუკვირდნენ თავიანთ ცხოვრების უკუღმართობას, მიბაძეს სხვა ქარხნების მუშებს და ხმა აღიმაღლეს თავიანთ გვრდების წინააღმდეგ. დღემდე ისინი ფი[illegible] ბდენ შეიძლება ღმერთმა ძნელი[illegible] ნებმა თვითონ გაგვიუმჯობესონ საქმე, მ[illegible] მოტყუვდენ; აბა რომელი ხაზეინი იქნება, [illegible] თავის მუშებზე თვითონ იზრუნოს და [illegible] იტკივოს?... მაგრამ ნათქვამია, "მუდამ წყალს არ მოიტანსო". მუშებმა უმთავრეს[illegible] იფიქრეს, შეერთდნენ, როგორც ერთი კაცი გადასწყვიტეს რათაც უნდა დაუჯდეს იბრძოლონ ბოლომდის და დაიხსნან თავიანთ ადები, [illegible] ისინიც ადამიანები არიან და არ მისცემენ [illegible] თავის სურვილისამებრ სტანჯონ ისედაც [illegible] ტანჯული მუშები.

შეიმუშავეს შემდეგი მოთხოვნები:

1) რვა საათის სამუშაო დღე; 2) მუშ[illegible] მიღება მუშების ვე ნებით; 3) მთლიანი ნაჭ[illegible]ბით მუშაობა; 4) მთლიანი სახლში მუშ[illegible] როგორც ხაზეინების მხრით, აგრეთვე ქარ[illegible] გასაგებად 5) ავათმყოფობის დროს სრულ[illegible] მაგარის მიცემა სამ თვემდე ადგილის შენახ[illegible] 6) ჯამაგირის მომატება: ვინც ოც მ[illegible] იღებს—30 პროც., ვინც მანეთზე მეტს[illegible] პროც.; 7) თუ ხაზეინმა ქარხანა დაკეტა [illegible] შეა დაითხოვა ვალდებულია მისცეს სამი [illegible] ჯამაგირი; 8) შეგირდების მიღება არა [illegible] 15 წლისა, პირველ წელს შეგირდს [illegible] დღეში 20 კაპ., მეორე წელს | 50 კაპ., და მესამე წელს—75 კაპ.; 9) მათრახის [illegible] ოსტატ მუშებს ხაზეინმა არ გააკეთებინოს [illegible] ნების საქმე, აგრეთვე შორნიკებმა არ იმუ[illegible] მეორეს საქმეზე; 10) ჯამაგირი დარიგდეს [illegible] შაბათობით მუშაობის შემდეგ, ისე, რომ მ[illegible] მოცდა არ მოუხდეს, აგრეთვე შეგირდებ[illegible] 11) შეგირდები არ უნდა იმსახურონ ხაზ[illegible] სახლში; 12) გაფიცვის დროს სრული [illegible]რი; 13) ადამიანური და ზრდილობიანი მოპ[illegible]ბა ყველა მუშებს; 14) თვეში ერთხელ [illegible] ფული—50 კაპ. და სხვა...

ამ მოთხოვნილებასთან ხაზეინებს ორი [illegible] ვადას აძლევენ. წინააღმდეგ შემთხვევაში გა[illegible]ცვას იმუქრებიან.

ხ. ლომთათიძე.

—

იარმუკისა და მოედნების ნოქრებ[illegible] მოთხოვნები. 1) სამუშაო დღე დილის [illegible] საათიდან შვიდამდე; 2) ვისაც ოც მ[illegible] ნაკლები ეძლევა მოუმატოს 25 კ., ხოლო [illegible]საც მეტი 20 კ. მანეთზე; 3) კვირა დღ[illegible] პურის ფულათ მიეცეს დიდს 50 კ., პატ[illegible] 30 კ. და ნოქრები იქნან განთავისუფლებ[illegible] შუადღის 12 საათიდან; 4) დილის ათ საა[illegible] ჩაი პურით. 12 საათზე სადილი, სადილის [illegible]ლათ დიდს 30 კ., პატარას 15 კ. ([illegible] დღეებში); 5) წამალი და ექიმი "ხაზეი[illegible] ხარჯზე; 6) ავათმყოფობის დროს სამი [illegible] განმავლობაში მიეცეს სრული ჯამაგირი [illegible]ლის შენახვით; 7) აბანოს ფულათ მიეცეს [illegible]ველ შაბათობით 25 კ.; 8) დათხოვნის [illegible]ცეს სამი თვის ჯამაგირი; 9) გაფიცვის [illegible] მიეცეს პურის ფული და ჯამაგირი; 10) [illegible]ლობიანი მოპყრობა, ურთიერთ შორის, [illegible] კი მუშტრებთან; 11) რომელი ნოქარიც [illegible] ნაღდათ იმსახურებს ერთი წლის განმავლ[illegible]

ფელეტონი

განახლდა ბრძოლა...

("ვპერიოდიდან")

განახლდა ბრძოლა... ცეცხლათ აენთო
მებრძოლთა გული და ნორჩი ძალა...
მსხვერპლი მსხვერპლს მოსდევს, გმირები
გმირებს,—
მტრის სრა-სამყოფი კვლავ დაიშალა...
ცრემლი და სისხლი, ჯვარი, საფლავი,
კვნესა და გმინვა—ირგვლივ ყველგანა...
მაგრამ წინ, ძმებო! ლაჟვარდ სივრცეში
ნათლათ მოსჩვივის აღთქმის ქვეყანა!
მარხეთ გმირები დახოცილები,
ცრემლებით ნამეთ მათი ცხედარი...
მხოლოდ გახსოვდეთ მათი ანდერძი:
"ბრძოლა და ბრძოლა! ბრძოლა მედგარი".

იასამანი.

საყოველთაო საარჩევნო უფლების წარმოშობა *)

მართალია 1793 წ. კონვენციის *) მიერ შემუშავებულ იაკობინელთა ახალ კონსტიტუციამ სრულიად დააკმაყოფილა დემოკრატიული მოთხოვნანი, მარა, ერთი რომ, მისი არსებობა ძალიან ხან-მოკლე იყო, და მეორეც მას არც კი ეღირსებია ცხოვრებაში განხორციელება. დირექტორიის და საკონსულო კონსტიტუცია კვლავ დაუბრუნდა ძველ შეცდომებს. საარჩევნო ცენზი დაცულ იქმნა იმპერიის დროს და რესტავრაციისა და იულისის მონარქიის დროს კიდევაც გაძლიერდა.

ბურჟუაზიის იდეოლოგები დაუბრუნდნენ იმ თეორიებს, რასაც მეჩვიდმეტე საუკუნეში ღიარებდნენ ინგლისში და 1789 წელს იცავდნენ საფრანგეთში. იგინი გადაჭრით ეწინააღმდეგებოდენ, რომ საარჩევნო უფლება გასცილებოდა "ლეგალურ ქვეყნის" საზღვრებს და სარგებლობდენ იმავ არგუმენტებით, რომლებსაც ხმარობდენ წინათ ირეტონი, დიუპონ დე ნემური, კაზალესი და ნეკერი. საინტერესოა აღვნიშნოთ, რომ უშესანიშნავესი პუბლიცისტი, რომელიც კი საფრანგეთმა დაჰბადა წარსულ საუკუნის პირველ ნახევარში—მე ვამბობ ალექსი ტოკვილზე—სრულებითაც არ იყო მომხრე იმ პრინციპებისა, რომელთაც ასე თავგამოდებით იცავდენ როიერ კოლლარები და გიზოები. თავის კორესპონდენციაში სენიორთან სწერს: მთავრობას არასოდეს არა ქონია ისეთი ნაკლები საფუძველი და ნაკლები სიმტკიცე, როგორც იულისის მონარქიის დროს. მას არ შეუძლია დაიკვეხოს არც რიცხვი თავის მიმდევართა, არც მათი მაღალი შთამოება და არც მათი განათლება. ორასი ათასი ადამიანი, რომელთაგან თვითოეული იხდიდა 200 ფრანკ პირდაპირ გადასახადს, მარტოთ-მარტო შეადგენდენ მთელ "ლეგალურ ქვეყანას". მთავრობა—ამბობს იგივე ტოკვილი—იწევედა ზიზღ სმდაბიო ხალხში და სიძულვილს მაღალ კლასებში. ლუი ფილიპეს შეეძლო დაყრდნობოდა მხოლოდ ეგოისტ და გაუმაძღარ პლუტოკრატიას. თავის "მოგონებაში" ავტორი "დემოკრატიისა ამერიკაში" ასე განმარტავს თავის აზრს: ლუი ფილიპეს დროს ერი შეეჩვია იმ აზრს, რომ პარლამენტის თათბირკამათი სრულებითაც ირ არის მისთვის საინტერესო. იმის თვალში ეს კამათი ჰგვანდა მშობლებსა და მემკვიდრეებს შორის ატეხილ დავას. ტოკვილის აზრით ხანგრძლივია მხოლოდ ის მთავრობა, რომელსაც მიზნათ დაუსახავს ქვეყნის საერთო ინტერესები. ტოკვილი საყოველთაო საარჩევნო უფლების მომხრეთა რიცხვში იყო მაშინაც, როცა 1848 წ. საფრანგეთს მიენიჭა ეს უფლება ლედრიუ-როლლენისა და დროებითი მთავრობის სხვა წევრთა თაოსნობით.

ერთ სტოფელის ბრძოლაში იგი პირდაპირ აცხადებს, რომ ისეთ მოძრავ საზოგადოებაში, როგორიც არის თანამედროვე საფრანგეთის საზოგადოება, მთავრობას არ შეუძლიან იარსებოს, თუ კი მას ფესვები არ ექნება საყოველთაო საარჩევნო უფლებაში.

როცა იგი ამას ამბობდა—ცხადია—უფრო გულ-წრფელი იყო, ვიდრე კორმენინი, ავტორი საარჩევნო კანონისა, რომლის მიხედვით მოწვეულ იქნა 1848 წლის დამფუძნებელი კრება. "საზოგადო არჩევნების დროს—მოგვითხრობს ტოკვილი თავის "მოგონებებში"—მე შევხვდი კორმენინს და მან თავაზიანათ მომმართა: "ქვეყანაზე გაგონილა და ნახულა რამე მსგავსი იმისა, რასაც ჩვენ ვხედავთ დღეს? როდისან რომელ ქვეყანაში უნახავთ, რომ არჩევნებში მონაწილეობას ღებდენ მოსამსახურეები, ღარიბები და სალდათები? გამომიტყდით, რომ აქამდის ქვეყანაზე არაოდეს მსგავსი ამისა ჯერ არავის არ გამოუგონია", და ხელების ფშვნეტით მან დასძინა: "საინტერესოა ვნახოთ რა შედეგი მოყვება ყველა ამას". იგი ისე ლაპარაკობდა ამ საგანზე—შენიშნავს ტოკვილი—თითქოს საქმე ეხებოდა ქიმიის რაიმე ცდას".

ერთს ეხლახან გამოცემულ მონოგრაფიაში საფრანგეთის რესპუბლიკანურ პარტიის ისტორიის შესახებ, ბ. ვეილი ნათლათ გვაჩვენებს, რომ უკვე 1837 წელს "ნაციონალმა" და მისმა უმთავრესმა რედაქტორმა, არმან მარასტმა, დაიწყეს ბრძოლა საყოველთაო საარჩევნო უფლებისათვის.*) მალე რადიკალურ მოთხოვნათ შეუერთეს სოციალისტური მოთხოვნანიც. ლუი ბლანი—ამბობს ბ. ვეილი—"პროგრესიის მიმოხილვაში" არ ეთანხმებოდა ანფანტენსა და კონსიდერანს და ამტკიცებდა, რომ შეუძლებელია საჭირო რეფორმათა განხორციელება თუ კი არ მოვიპოვებთ საყოველთაო საარჩევნო უფლებასო. მისი აზრით შეზღუდული საარჩ. უფლება უაზრობაა და საზიზღრობა. საჭიროა—სწერდა იგი—მთავრობა დაყრდნობილი იყოს ან ყველას მიერ თავისუფლათ გამოთქმულ სურვილზე და ანუ ღვთის მოჩვენებულ სურვილზე. ან ხალხი და ან პაპი, 'ამოირჩიეთ ორში ერთი. **)

ბიუშეზის მიმდევარნიც თავის მხრივ გაზეთ "სახელოსნოში" თხოულობდენ საყოველთაო საარჩევნო უფლებას, როგორც აუცილებელ პირობას ყოველივე სოციალურ რეფორმის განსახორციელებლათ *). საინტერესოა აღვნიშნოთ, რომ ამ უფლებამ—როგორც მოწმობს ტოკვილი—მალე თანაგრძნობა იპოვა იმათშიაც, ვინც წინათ მას ეწინააღმდეგებოდენ.

19 იანვარს 1848 წ., ე. ი. თებერვლის რევოლიუციის ერთი თვით წინტოკვილი ხმა მაღლა აცხადებდა საარჩევნო რეფორმა სასარგებლო იქნებაო *). ივნისის დღეებში მუშათა საზარელ დამარცხების შემდეგ მომხდარი არჩევნები კონსერვატიულ პარტიის სასარგებლო აღმოჩნდა. მაშინ არა მარტო ლამენესი, აგრეთვე ლაკორდერიც ოპტიმისტურ გრძნობებით გაიმსჭვალენ საყოველთაო საარჩევნო უფლებისადმი. ხოლო როდესაც იხალმა არჩევნებმა უმრავლესობა მისცა ლუი ბონაპარტეს და ოფიციალურ კანდ-დატებს გამრუდებული საყოვე[illegible] საარჩევნო უფლება თითქოს მხარს უ[illegible] უზურპატორს და ძველი ბრალდებანი მო[illegible]ლებითა და გაუგებრობით ხელახლა [illegible] წამოყენებული მდაბიო ხალხის წინააღ[illegible] უკანასკნელი კი თავის საარჩევნო ტ[illegible]კას ხსნიდა სურვილით უკანასკნელ და[illegible]ცხებისათვის შური ეძია მოღალატე რ[illegible]ნებულებზე (დეპუტატებზე).

1848 წლის რევოლიუციის შემდეგ [illegible] ყოველთაო საარჩევნო უფლების [illegible] ისე მოიცვა რეინის იქითა მხრის ნაც[illegible]ლისტების გონება, რომ გერმანიის გაე[illegible]ნება—პირველში ორ კონფედერაციის [illegible]ხრეთისა და ჩრდილოეთის, და შემ[illegible] იმპერიის სახით—ვერ ეღირსებოდა გა[illegible]ციელებას, უკეთუ ახალ კონსტიტ[illegible] საფუძვლათ არ დაედებოდა საყოვე[illegible] საარჩევნო უფლება. დღეს საყოველთა[illegible] არჩევნო უფლება თუმცა ჯერ კიდევ [illegible]გან არ არის განხორციელებული, მარა, [illegible]გორც იტალიაში, ისე ავსტრიაში იგ[illegible]დგენს საერთო მოთხოვნილებას ყველ[illegible] მოკრატიულ პარტიებისას. ამ სისტემ[illegible] მხრეთა რიცხვი ურავალია ინგლისშიაც [illegible]დაც მას გოდვინი ჯერ კიდევ მეთვ[illegible] საუკუნის დამლევს თავისს სახე[illegible] ნაწარმოებში, "პოლიტიკური სამარ[illegible]ნობა" უმთავრეს მოთხოვნილებათ [illegible]ლებდა. სამი საარჩევნო რეფორმა, [illegible]ლიც 1832 წ. შემდეგ ინგლისმა ზე[illegible] განახორციელა უკვე გადამწყვეტ[illegible]ჯია საყოველთაო საარჩევნო უფლე[illegible] გადადგმული.

რაც შეეხება საფრანგეთს, აქ საყ[illegible]თაო საარჩევნო უფლებას უკვე [illegible] ღრმადა აქვს ფესვები გადგმული [illegible] რომ თვით ისინიც კი, ვინც პარლ[illegible]რულ დაწესებულებებს სასტიკათ [illegible]

*) იხ. "ტალღა" № 5.

*) საერთო, რევოლიუციონური კრება.

*) იხ. გვ. 184.

**) იქვე. გვ. 207.

*) იქვე გვ. 212.

*) "მოგონებანი" გვ. 19.

მიეცეს ერთი თვე თავისუფლება ჯამაგირის მიცემით და ადგილის შენახვით; 12) ნოქრების მიღება არის ხაზეინის ნება, ხოლო დათხოვნა ორივესი; 13) თუ ნოქარმა დააპირა გასვლა ერთი თვის წინათ უნდა აცნობოს ხაზეინს; 14) ხაზეინმა რომ დაითხოვოს ნოქარი უმიზეზოთ, იმას აღარა აქვს ნება მის ადგილას დაიჭიროს სხვა; 15) გაფიცვებისთვის არავინ იქნას დათხოვნილი; 16) ზემოთ ხსენებული 15 მუხლი შედის ძალაში წარსულ ჩვენი გაფიცვის დღიდან.

ვადას ვდებთ კვირამდი, 7 აგვისტომდე. უკეთუ ხაზეინები არ შეასრულებენ ამას, 8 აგვისტოდან გაფიცვას გაცხადებთ.

ბიბლიოგრაფია

„დღევანდელი მომენტი და მ. პ. შემაერთებელი სიეზდი“ ამხანაგ. კ.-სი.

ს-ეზდზე დამარცხებული მეუმრავლესენი სიეზდ-ს გარეშე ცდილობენ თავის პოზიციის გამაგრებას და ამ მიზნით სიეზდის შესახებ დაკლადებს სწერენ, აბეჭდვინებენ და პარტიას აცნობენ, რომ სიეზდი შეცდა, რომ ის ყალბ გზას დაადგა, ცხოვრების მოთხოვნილებებს თვალი აარიდა და ასე „ხიფათში“ ჩააგდო მთელი პარტიის მომავალი. ყველა ეს იმით, რომ მეუმრავლესეთა აზრი არ უწამებია, და თავის რეზოლიუციებში მეუმცირესეთა შეხედულებები გაუტარებია.

ამხანაგ კ.-ს წიგნაკი „დღევანდელი მომენტი და მ-უშ. პარ. შემაერთებელი სიეზდი“ სწორეთ ამ აზრს ემსახურება. მარა როგორია ეს სამსახური? აი ამ კითხვას გვინდა შევეხოთ ჩვენ ამ მცირე შენიშვნაში.

დღემდის ჩვენ ვიცოდით, რომ ორ ს. დ. ფრაქციებს შორის ტაქტიკური განსხვავება იმაში მდგომარეობდა, რომ ერთნი, მეუმრავლესენი, პარტიის უმთავრეს მოვალეობათ თვლიდენ შეიარაღებულ გამოლაშქრების მოწყობას, პროლეტარების და გლეხკაცობის დემოკრატიული დიქტატურის დამყარებას დროებითი მთავრობით სათავეში და ამ გზით დამფუძნებელი კრების მოწვევას. ამიტომ ისინი მოღალატებათ თვლიდენ ყველას, ვინც ქუჩაში მათთან არ გამორბოდა, გაურბოდენ ყველა ისეთ დაწესებულებებს რომელთაც ქუჩაში ბრძოლასთან პირდაპირი დამოკიდებულება არ ქონდათ, წყევლიდენ ყველა ლიბერალებს და გადაჭრით უარყოფდენ მათთან რაიმე კავშირის დაჭერას. ამიტომ დუმა მათთვის სალაყბო იყო და ეს შეხედულება თურმე ფაქტებითაც მტკიცდება. „ამას ამბობს ფაქტები“—გაიძახის ამხ. კ. (იხ. გვ. 3)! პარტიის უმთავრეს მოვალეობათ კი აღიარებენ ხალხის შეიარაღებას, რაზმების მოწყობას და მათ ხელმძღვანელობას დემოკრატიულ რესპუბლიკის მოსაპოვებლათ. ამ მიზნით ისინი ქადაგებენ დემოკრატიულ, მებრძოლ ელემენტებთან შეერთებას, მათთან ერთათ გალაშქრებას, ერთათ ბრძოლას, ერთათ რეაქციის მოგერებას და დროებით რევოლიუციონურ მთავრობაში ერთათ ჯდომას.

სულ სხვან ირათ უყურებენ ამ საკითხს მეუმცირესენი. მათი აზრით რევოლიუციის ბედ-იღბალი მჭიდროთ დამოკიდებულია მასსის შეგნებაზე, მის პოლიტიკურ აღზრდაზე, პროლეტარიატის კლასობრივ განვითარებაზე, მტკიცე ორგანიზაციულ კავშირის შეკვრაზე. ამიტომ ისინი უმთავრეს ყურადღებას აქცევენ ხალხის გათვითცნობიერებას, მათ პოლიტიკურ ცხოვრებაში თვალახილულოთ სია[illegible] და სხვადასხვა ლეგალური და არა ლეგალური ორგანიზაციების დაარსებას. მათთვის ქუჩა, თოფი და ზარბაზანი კი არაა მომავალი წყობილების ფორმის გადამწყვეტი, არამედ ხალხის შეგნება—ესაა უმთავრესი. ის იძლევა იარაღს, მის მატარებელს, ჯარს, არყევს მთავრობის უკანასკნელ ბურჯს და ამით საუკეთესო პირობებს ამზადებს რევოლიუციურ ხალხის საბოლოო გამარჯვებისათვის. ამის მისაღწევათ კი საჭიროა კლასობრივი ბრძოლის ფართოთ წარმოება, მისი ანარქისტული ფარგლებიდან საზოგადოებრივ ფარგლებამდე გაფართოვება, საზოგადოების ყველა მოვლენებში ჩარევა, ყველა დაწესებულებებში შესვლა, სადაც კი ხალხს ხელი მიუწვდება და იქ მისი ინტერესების მკაფიოთ და აშკარათ ღიარება. აი, ესაა უმთავრესი. ხალხის შეიარაღება და მისი ტეხნიკური ხელმძღვანელობა ეს მეორე ხარისხოვანი საქმეა. შეგნებული ხალხი თავის თავს თვითონ გაუძღვება, თავის ხელმძღვანელებს თვითონ წამოაყენებს, და თუ მას გარეშე აპეკუნები, ხელმძღვანელები ესაჭიროება, ის, ცხადია, რევოლიუციის შეგნებული მაწარმოებელი კი არ ყოფილა, არამედ მისი უბრალო მასალა, და ცხადია ისიც, რომ მისი ნაყოფით ვერ ისარგებლებს... მაშასადამე, შეიარაღება უნდა მოყვეს შეგნებას, მაშინ არის ის სასარგებლო და სასურველი. აი ასე გვესმოდა ჩვენ აქამდე ჩვენი ტაქტიკური უთანხმოებები.

მარა მოდის ამხანაგი კ. და ირწმუნება, რომ ჩვენ ვცდებოდით, რომ საკითხის ცენტრი სხვაგანაა.

რომელია ეს ცენტრი?

ვალაპარაკოთ თვით ავტორი: „მთავარი კითხვა, რომლის გარშემო ტრიალებდა სხვა დანარჩენი კითხვები—ეს დღევანდელი მომენტის კითხვა იყო. დემოკრატიული რევოლიუციის დღევანდელი მომენტი და პროლეტარიატის კლასიური მიზანი—აი რა კითხვაში გამოინასკვა მთელი ჩვენი ტაქტიკური უთანხმოებანი“ ... (გვ. 6). მაშ, როგორ უყურებდენ ამ საკითხს ფრაქციები სიეზდზე?

„ჩვენი ვალია ხელი შევუწყოთ მოზარდ რევოლიუციას, ბოლომდე მივიყვანოთ ის და ხალხის თვითმპყრობელობით დავაგვირგვინოთო“, ამბობდენ მეუმრავლესენი „თითქმის ამასვე ამბობდენ მეუმცირესენი“ (გვ. 6).

მარა როგორ უნდა მოვახერხოთ ამის შესრულება, რა პირობებია ამისთვის საჭირო? აი, ამ კითხვას გაუყვია სიეზდი ორ ბანაკათ. ამ საკითხს გამოუწვევია აზრთა სხვადასხვაობა. რას ამბობდენ ამაზე მეუმრავლესენი? რას ამბობდენ მეუმცირესენი? ამის პასუხი იქნება დამახასიათებელი მათი აზრის სისწორ სიბრუნდის, მათი შეხედულებათა ავკარგიანობის. და ავტორი გვარწმუნებს, რომ აქ მეუმცირესენი შეცდენ, მეუმრავლესენი კი სიმართლეს ღაღადებდენო. მეუმრავლესეთა აზრით დღევანდელი რევოლიუციის ბოლომდე მიყვანა შეიძლება „მხოლოდ იმ შემთხვევაში (კურს. ავტორისაა), თუ ამ რევოლიუციის შეგნებული მუშები ჩაუდგებიან სათავეში, თუ რევოლიუციის ხელმძღვანელობა სოციალისტური პროლეტარიატის ხელში დატრიალდება და არა ბურჟუაზიული დემოკრატიისა“ (გვ. 7. კურსივი ჩვენია). ამასთანავე პროლეტარიატმა უკან უნდა გაიყოლიოს გლეხკაცობაო.

„მარა სულ სხვანაირათ ლაპარაკობენ ამხ. მეუმცირესენი. რა თქმა უნდა, რევოლიუცია ცხოველდება და საჭიროა მისი ბოლომდე მიყვანა, მაგრამ ამისთვის სულაც არაა საჭირო სოციალისტური პროლეტარიატის მეთაურობა,—დეე ისევ ბურჟუაზიული დემოკრატები გამოვიდნენ რევოლიუციის ხელმძღვანელებათო“ (კურს. ჩვენია). რატომ, რა ამბავია,—ეკითხებოდენ მეუმრავლესენი. იმიტომ, რომ დღევანდელი რევოლიუცია ბურჟუაზიულია და მის მეთაურათაც ბურჟუაზია უნდა გამოვიდესო—უპასუხებდენ მეუმცირესენი. (გვ. 9).

მთელი განხეთქილება, მთელი ტაქტიკური უთანხმოება იმაში ინასკვება, რომ მეუმრავლესეთ სურთ პროლეტარიატის და მით თავის მეთაურობით რევოლიუციის მოხდენა, მეუმცირესენი კი ამ მეთაურობას დემოკრატიულ ბურჟუაზიას აკუთვნებენ და თვითონ კი ფეხდაფეხ მიჰყვებიან „წინ მიმავალ ბურჟუაზიულ დემოკრატებს“ (?).

აქედან აიხსნება ავტორის აზრით ყველა დანარჩენი უთანხმოებანი. მეუმცირესენი მიდიან თურმე დუმაში იმიტომ, რომ იქ ბურჟუაზიული პარტიები ბატონობენ, მეუმრავლესენი კი გაურბიან, რადგან მათ ბატონობას უარყოფენ, მეუმცირესენი ამ მოსაზრებითვე მეორე პლანზე აყენებენ შეიარაღებულ ბრძოლას და სხ.

ერთი სიტყვით რევოლიუციის საკითხი, ეს მისი მეთაურების საკითხია, რევოლიუციის გამარჯვება მისი ლიდერლების ავკარგიანობაზეა დამოკიდებული. დეკემბრის აჯანყებაც დამარცხდა სწორეთ იმიტომ, რომ მას ასეთი გაწვრთნილი ლიდერლები და მათი მორჩილი ჯარი აკლდა. ცხადია, მომავალმა ეს ნაკლი უნდა შეავსოს. ცხადია, სიეზდს ეს აზრი უნდა აღენიშნა, განემარტა და მისი ცხოვრებაში გატარება ამხ. მეუმრავლესეებისთვის, ამ რევოლიუციის უებარ დოსტაქრებისთვის უნდა დაევალებია.

მარა მან ლიდერლობის საკითხს ყურადღება არ მიაქცია და, ასე გასინჯეთ, თავის რეზოლიუციებში „სიტყვა „პროლეტარიატის მეთაურობა“ სავსებით განდევნილია“. და ეს მაშინ, როცა აჯანყების წინა დღეებში ვიმყოფებით!

მაშ როგორ შეხედეს ამ საკითხს მეუმცირესეებმა?

მეუმცირესეთა აზრით, როგორც ზევით ვთქვით, რევოლიუციის ბედ-იღბალი ეს მასსის შეგნებაზე, პროლეტარიატის კლასობრივ განვითარებაზე, პოლიტიკურ აღზრდაზე და მტკიცე ორგანიზაციულ კავშირზეა დამოკიდებული. ლიდერლობა ერთი პარტიის და უკან ჩანჩალი მეორის—ეს მეუმრავლესეთა ოცნებაა, მათი საზოგადო უტოპიაა. ეს ბლანკისტური შეხედულებაა და მატერიალიზმთან საერთო არა აქვს-რა. არც ერთი პარტია, არც ერთი კლასი, რომელსაც საკუთარი ორგანიზაცია აქვს, „უანგაროთ“ არ გაყვება მეორეს. განა ბურჟუები გამოგვყვებიან ჩვენ?—არა. განა ჩვენ შეგვიძლია კუდში ავეთრიოთ ბურჟუებს? არა, რატომ? იმიტომ, რომ არც იმათ სურთ თვითმკვლელობის ჩადენა და არც ჩვენ. ცხადია, ყოველი პარტია თავის გზით მიდის, თავის პოლიტიკას აწარმოებს და მხოლოდ იმ საკითხებში ეერთდება მეორეს, სადაც მათი ინტერესები ერთმანეთს ეთანხმებიან, სადაც მათ ერთი და იგივე პრაქტიკული საკითხი ექნებათ გადასაწყვეტი. ასეთი თვალით უყურებს მარქსიზმი ბურჟუაზიულ პარტიებთან ს. დ. დამოკიდებულებას, ასე უყურებენ მას მეუმცირესენიც. მათი აზრით ჩვენ ერთ დროს მსხვილ და საშუალო ბურჟუასთანაც გვექნება საერთო საქმე გასაკეთებელი და მათ გვერდით ვიმუშავებთ, მეორეთ მხოლოდ წვრილ დემოკრატიულ ბურჟუაზიაში ვიპოვით მოკავშირეს და მათთან ერთათ ვიმოქმედებთ, მარა ორივე შემთხვევაში ჩვენ ვიხელმძღვანელებთ ჩვენი პროლეტარულ თვალთა ხედვის ისრით, ჩვენი კლასობრივი ბრძოლის ინტერესებით. ამნაირათ რევოლიუციის საკითხის ლიდერლობის საკითხათ გადაქცევას მეუმცირესენი ძირიანათ უარყოფენ, როგორც ყალბ შეხედულებას. და მის ასე თუ ისე გადაჭრასაც მათთვის, ცხადია, ისეთი მნიშვნელობა არა აქვს, როგორც მეუმრავლესეებისთვის (იხ. პლეხანოვის დღიური № 3. გვ. 15). ამიტომ ისინი არ იხსენებენ თავის რეზოლიუციებში, თუ ვინ იქნება ლიდერალი და მეთაური. მათ იციან, რომ მეთაური ისაა, ვინც ყველაზე შეგნებული და გაწრთვნილია. იციან აგრეთვე, რომ მეთაურობა ბრძოლაში, კიდევ არ ნიშნავს პოლიტიკურ ბატონობის ხელში ჩაგდებას, პროლეტარიატის და გლეხკაცობის დიქტატურის გამოცხადებას.

აი, ესაა ფრაქციული განსხვავების უმთავრესი შეხედულება. ლიდერლობა თუ შეგნება, ტეხნიკური მეთაურობა თუ პოლიტიკური აღზრდა და გაწვრთნა, აი სადაო კითხვები.

მარა ასე არ ესმის ბროშიურის ავტორს პროლეტარიატის მეთაურობის უარყოფა.

აი მეუმცირესეთა შეხედულების დედა აზრიო, ამბობს ის და ამით სიცრუეს ამბობს. აშკარაა მას ან ვერ შეუგნია ფრაქციული უთანხმოების საკითხები ან განგებ გაუმარტივებია, გადაუმახინჯებია და ამით იოლათ ფიქრობს ფონს გასვლას.

გადაჭრა რა ასე, „ერთი დაკვრით„ უმთავრესი სადაო კითხვა, რომლიდანაც გამომდინარეობდა დანარჩენი კითხვების პასუხი (გვ. 14), ამხ. კ. გადადის სათათბიროზე და ასეთივე გაბედულებით და სიმარტივით სჭრის ამ ახალ სადაო კითხვასაც.

მეუმრავლესენი ამბობდენ, დუმა არ ვარგა, ის ორპოფი კადეტების საშეფოა, ბრძოლა მას, ბრძოლა მის მიერ გავრცელებულ „კონსტიტუციონურ ილიუზიებს“. ის ვერც რევოლიუციის ცენტრათ გადაიქცევა, ვერც რაიმე პროგრესიულ როლს ითამაშებს, ის მხოლოდ შერიგებაზე იუბედებს. ეს კი უმზგავსი ღალატია, ხალხის ინტერესების გაყიდვა და მეტი არაფერიო. (გვ. 18). მარა ასე არ შეხედა საკითხს სიეზდმა, ასე არ უყურებდენ მას მეუმცირესენი. სიეზდის რეზოლიუცია ამბობს, რომ სათათბირო მიუხედავათ მისი „ცრუ კონსტიტუციონური“ ხასიათისა, მაინც რევოლიუციის იარაღათ გადაიქცევა... მისი კონფლიქტები მთავრობასთან შეიძლება იმ ზომამდე მივიდეს, რომ ხალხის „მასსიური მოძრაობა გამოიწვიოს დღევანდელი პოლიტიკური წესების დასალეწათ“, ე. ი. სათათბირო პოლიტიკურ ცენტრათ გადაიქცევა, რევოლიუციურ ხალხს შემოიკრებს თავის გარშემო და რევოლიუციის დროშას აფრიალებსო“ (გვ. 31).

ცხოვრებამ უკვე დაგვანახვა, რომ დუმა სწორეთ ასეთ გზას ადგა, სწორეთ აქეთკენ მიისწრაფოდა, და მიუხედავათ კადეტების ორპოფობისა და რყევისა. ამიტომ მე აქ ამის გამორკვევას არ შევუდგები. ეს ისედაც აშკარაა ყველასათვის, ვისაც სალი თვალი აქვს და ყური.

ჩვენ ლიდერლობის მოტრფიალე ამხანაგს კი სწორეთ ეს ადგილი დაუნიშნავს საუკეთესო საგიტაციო მასალათ და დიდის ხმით მოუყოლია ღაღადს: „გესმით, მუშებო! არა-რევოლიუციონური კადეტების სათათბირო, თურმე ნუ იტყვით, რევოლიუციის ცენტრათ შეიძლება გადაიქცეს და სათავეში მოექცეს მას, ძაღლისაგან თურმე ბატკანი იბადება! რაღა გიჭირთ, ამის მერე, აღარც პროლეტარიატის მეთაურობაა საჭირო და აღარც ის, რომ ხალხმა სწორეთ ამ პროლეტარიატის გარშემო მოიყაროს თავი: არა-რევოლიუციონური სათათბირო თვითონ (?) შემოიკრებს თავის გარშემო რევოლიუციონურ ხალხს და ყველაფერი წესიერათ წავა! აი თურმე რა უბრალოთ კეთდება ეგრეთ წოდებული რევოლიუცია, აი როგორ უნდა მივიყვანოთ ბოლომდე დღევანდელი რევოლიუცია!“ ერთი სიტყვით მუშებო, აქეთ მოიხედეთ, სად მიდიხართ, დაიღუპებით, მეუმცირესეები პროლეტარიატის (ე. ი. მეუმრავლესეების) ლიდერლობას არაფრათ აგდებენ და უყურადღებოთ სტოვებენო!

მარა ახლა ყველა დამეთანხმება, რომ ასეთი ღაღადით არც ერთი გულუბრყვილო მუშაც არ მოსტყუვდება. ამით ვათავებ ამ ჟამათ ამ წიგნაკზე ბაასს. მესამე საკითხზე, რომელსაც წიგნაკი ეხება—ე. ი. შეიარაღებულ აჯანყებაზე თუ შესაძლებელი იქნა შემდეგ მოველაპარაკები მკითხველებს.

ახლა კი უნდა ნათქვამიდან მოკლე დასკვნები გავაკეთოთ:

ამხ. კ-ს წიგნაკი ააშკარავებს, რომ მის ავტორს არ სცოდნია ჩვენი უთანხმოების დედა აზრი, არ სცოდნია განსაკუთრებით მოწინააღმდეგეების შეხედულება და ამიტომ უღვთოთ ამახინჯებს მას ყოველ ფეხის ნაბიჯზე.

ცხადია, ასეთი წიგნი ნათელს ვერ მოფენს სადაო საგანს და ხელს ვერ შეუწყობს მის გამორკვევას, პირიქით, ის მხოლოდ არევდარევას, მეტ გაუგებრობას და ყალბ აზრებს დასთესს. ამიტომ საჭიროა ასეთ ნაწარმოებთა ავტორებმა მეტი ყურადღება მიაქციონ საკითხის სინამდვილით გამორკვევას და არა ცალიერ აგიტაციას, თორემ ასეთ „იოლის საშუალებით“ ბოლოს უფრო იმ მიმართულებას მოუტანს ზარალს, რომლის სამსახურიც გულში უდევს.

რაქდენიძე.

კებენ და თხოულობენ მათს რეფორმებს, ვერა ჰბედავენ ხელი ასწიონ თანამედროვე წარმომადგენლობითი რეჟიმის ამ საფუძვლის წინააღმდეგ. ამ აზრის დასამტკიცებლათ დავიმოწმებ თუნდ ბ. შარლ ბენუას ახლახან გამოსულ წიგნს: „თანამედროვე სახელმწიფოს კრიზისი“. ამ ავტორმა ძალიან მოხერხებულათ მიიტანა იერიში პარლამენტარიზმის წინააღმდეგ შედარებით კანონმდებლობითი კონგრესზე, რომელიც მოხდა 1900 წ. ზაფხულს პარიზში. მართალია იგი თხოულობს საარჩევნო სისტემის რეფორმასაც, მარა თვითონვე აცხადებს, რომ საყოველთაო საარჩევნო უფლების სრული უარყოფა შეუძლებელიაო. „საყოველთაო საარჩევნო უფლება—აცხადებს იგი—მიუცილებელი საფუძველია სახელმწიფოსი“. რაკი თანამედროვე სახელმწიფო—განაგრძობს იგი—უფლებრივი სახელმწიფოა და მაშასადამე ყოველთვის დამყარებული იქნება საყოველთაო საარჩევნო უფლებაზე, საჭიროა მხოლოდ ამ უკანასკნელს ისეთი ორგანიზაცია მიეცეს, რომ იგი ნაკლებათ იყოს ანარქიული. ბ. ბენუა კიდევ უკეთ განმარტავს თავისს შეხედულებას საარჩევნო სისტემაზე შემდეგის სიტყვებით: „ნუ გააუქმებთ საყოველთაო საარჩევნო უფლებას, ხელსაც ნუ შეახებთ, ნურავის ნუ წაართმევთ საარჩევნო ხმას, ნურავის ნუ მისცემთ ერთ ხმაზე მეტს; ნურავის ნუ წაართმევთ თავის ადგილს, ნურავის ნუ მისცემთ ერთ ადგილზე მეტს, უზრუნველყავით ყველგან და ყველასათვის ერთი ადგილი; ნუ დაანგრევთ თანამედროვე სახელმწიფოს, ნუ გადააშენებთ სხვა საფუძველზე, მხოლოდ დაამთავრეთ იგი“. სხვათა შორის, გთხოვთ აღნიშნოთ ისიც, რომ ბ-ნი ბენუა ძალიან მტრულათ უყურებს ეგრეთ წოდებულ მრავალ ხმოვან სისტემას. აქედან ცხადია, რომ თვით პარლამენტარულ რეჟიმის კრიტიკოსთა შორისაც ძნელათ იპოება ისეთი ადამიანი, რომ ღირსეული სისასტიკით არა გმობდეს ამ უკანონო საარჩევნო სისტემას, რომელიც მდგომარეობს იმაში, რომ ადამიანის აზრსა სწონავენ იმისდა მიხედვით თუ რამდენი აქვს შეძლება, ანუ რამდენათ მეტი თუ ნაკლები მიდრეკილება აქვს ქორწინებისადმი *).

ამ მოკლე მიმოხილვაში მოყვანილ ფაქტებიდან, ვფიქრობ, ცხადათ სჩანს, რომ საყოველთაო საარჩევნო უფლებისათვის პროპაგანდა სრულებითაც არ არის ახალი რამ; მისი ფესვები მიკარგულია შორეულ წარსულში. კაცობრიობის ისტორიაში იგი შეადგენს ერთ გძელ ჯაჭვს, რომელიც მხოლოდ სამიოდ საუკუნის განმავლობაში გაწყვეტილ იქმნა ბურჟუაზიის გამარჯვების და ამავ ბურჟუაზიის წვრილი მემამულე თავად-აზნაურობასთან შეკავშირების მეოხებით. ეს შეკავშირება უწინარეს ყოვლისა მოხდა ინგლისში, სადაც—როგორც მოგეხსენებათ—არისტოკრატია შესდგება მხოლოდ უძველეს კეთილშობილ ოჯახთა მეუფროსებისაგან (ოჯახის დანარჩენი წევრნი უბრალო მოქალაქეთა რიცხვში ითვლებიან). მას შემდეგ, როდესაც სამღვდელოების მამულების სეკიულარიზაციამ საეკლესიო მამულები გადაიტანა ბურჟუაზიის ხელში, რა თქმა უნდა, სრულიად ბუნებრივი იყო, რომ ამ ბურჟუაზიას მემამულე წვრილ თავად-აზნაურობასთან ერთათ შეედგინა საერთო კლასი მემამულე-მესაკუთრეთა.

1648 წ. და 1688 წ. რევოლიუციებმა უზრუნველ ყვეს მისი გამარჯვება და პარლამენტარული ახალი რეჟიმი დამყარდა შეზღუდულ საარჩევნო უფლებაზე, რომლის მიხედვით ხმა ეძლეოდათ მხოლოდ მიწის მესაკუთრეთ. ეს იდეები—არსებითათ ინგლისური—ბრმათ იქმნა მიღებული კონტინენტის ბურჟუაზიის მიერ, რომელმაც გაიმარჯვა 1789 რევოლიუციით და შეირჩინა უპირესობა 1848 წლის რევოლიუციამდე.

დღეს, როდესაც სახელმწიფომ უკვე დაჰკარგა ძველი საფუძველი ღვთიურ უფლებისა, დაჰკარგა წინანდელი როლი სიუზერენისა ფეოდალთა ერთგვარ ფედერაციის წინაშე, დღეს, როდესაც მთავრობა აღარ წარმოადგენს მხოლოდ და მარტო უძრავ ანუ მოძრავ ქონების მესაკუთრეთა ინტერესებს, არამედ გამომხატველია ყველა მოქალაქეთ ინტერესებისა, განურჩევლად კლასებისა, *) დღეს საყოველთაო საარჩევნო უფლება მიუცილებელი საჭიროებაა, ელემენტარული პირობაა ყოველ მართლა ღონიერ მმართველობისა, რომელსაც, მაშასადამე, უნდა შესწევდეს ძალა მსვლელობდეს პროგრესის გზაზე და ზოგჯერ თაოსნობდეს კიდეც ამა თუ იმ პროგრესის განხორციელებას.

კანდელი.

*) ბელგიაში 35 წ. ცოლიან მოქალაქეს ანუ დაქვრივებულს, მარა შვილებიანს ზედ-მეტი საარჩევნო ხმა ეძლევა. კანდელი.

*) მკითხველმა იცის, რომ ასეა საქმე მხოლოდ ლიბერალურ თეორიის მიხედვით. ნამდვილათ კი ჯერ არც ერთ სახელმწიფოში—თვით იმ ქვეყნებში, სადაც უკვე განხორციელებულია საყოველთაო საარჩევნო უფლება—პოლიტიკური განვითარება არ მისულა იმ წერტილამდე, რომ მთავრობანი გამოჰხატავდენ „ყველა მოქალაქეთა ინტერესებს, განურჩევლათ კლასებისა“. განვითარების ეს საფეხური უკვე აღნიშნავს თანამედროვე სახელმწიფოთა მოსპობას და სოციალისტურ ქვეყანაში შესვლას. ქ.

მწიგნობრობის საქმე ქუთაისის გუბერნიაში
„კოლხიდა“

იმერეთს საზოგადოთ და კერძოთ ქუთაისის გუბერნიას, რომ მწიგნობრობის გავრცელების მხრით პირველი ადგილი უჭირავს არა თუ კავკასიაში, რუსეთის საუკეთესო გუბერნიებშიაც,—ამას ყველა ამ საქმის დამკვირე მეთვალყურე სტატისტიკოთაც დაამოწმებს. განსაკუთრებით ამ 4—5 უკანასკნელ წლებში ჟურნალ-გაზეთების და წიგნების კითხვის ხალისმა ხალხში ერთი ათათ და ასათ იმატა და ეს გასაკვირიც არაა, რადგან ჩქარის ნაბიჯით მიმავალ ცხოვრებას თანსდევს მწიგნობრობის განვითარება-გავრცელებაც.

დღევანდელ რევოლიუციის ხანაში ყოველი მწიგნობარი გაზეთის მოსვლას გულის ფანცქალით შეყურებს; აბა ახალი გაზეთი რა ამბავს მოგვიტანს გასახარელსო და თუმცა იგი იქიდან დამაღონებელ ამბებს უფრო ბევრს კითხულობს, ვინემ გასახარელს, მაგრამ ამის გაგონებაც კი მას ამხნევებს, ზნეობრივათ ზრდის, გამოყავს სარევოლიუციო გზაზე და უერთებს გამათავისუფლებელ მებრძოლთა რაზმს. მწიგნობრობას თუ ოდესმე ქონებია გავლენა ხალხზე, მკითხველ საზოგადოებაზე,—დღეს ეს გავლენა გაასკეცებულია. მწიგნობრობა გამდაბიურდა, იგი ხალხის ხელმისაწდომი შეიქნა, მეცნიერთა კათედრებიდან, მწავლულთა კაბინეტებიდან და მდიდართა სალონებიდან მან ქუჩაში გადმოხეთქა, ქალაქებიდან იგი პროვინციებს მოედო და მუშის, გლეხის ქოხებში გაიჩინა ბინა.

ეს კი დიდათ და დიდათ სასიამოვნო მოვლენაა და აი, ამ მოვლენისათვის ხელის შეწყობა, მისი გონივრულ ნიადაგზე დაყენება, პრაქტიკულათ მოწყობა-განვითარება უნდა შეადგენდეს ყოველ შეგნებულ ადამიანის მოვალეობას, მიზანს ხალხის გათვითცნობიერებისას.

რა გვარი მწიგნობრობა ვრცელდება დღეს ხალხში, რა სულიერ საზრდოს აწვდის განათლებული, ნასწავლი ნაწილი ჩვენი საზოგადოებისა მდაბიო ხალხს? შეეფერება იგი, ან აკმაყოფილებს მის სულიერ მდგო-

მარჯობას, ურკვევს თუ არა იგი მას ახალი ცხოვრების საამდროვო საკითხებს?—ამაზე მე ახლა არას ვიტყვი; იგი უფრო ვრცელ და ყოველის მხრით აწონილ-დაწონილ წერილს კი არა, წერილებსაც მოითხოვს და ამის დროც არის ყურადღება მიაპყრონ ჩვენმა მთარგმნელებმა და საზოგადოთ სახალხო წიგნების გამომცემლებმა, თორემ წარამარა მოდურ წიგნაკების თარგმნა და ჩვენ ჯერ მოუმზადებულ მკითხველისათვის მოწოდება მას გაგვირეზონიორებს, ფრაზეოლოგიურ სწავლას მიაწვდის. ამისათვის რუსული ბროშურების მთარგმნელნი სიფთხილით უნდა ეკიდებოდენ ამ სახალხო საქმეს, უნდა შექმნან ერთი საერთო მთარგმნელთა ორგანიზაცია და სხვადასხვა ქალაქებში განყოფილებათა დაწესებით, იმოქმედონ ერთ გამომუშავებულ გეგმაზე. დღეს კი ვისაც რა მოეხასიათება, იმას თარგმნის და აწვდის მკითხველებს. ამ უპლანო მოქმედებასთან ერთათ ჩვენი მთარგმნელ-გამომცემელნი ხშირათ ერთ და იმავე წიგნაკებს ორ ორჯერ თარგმნიან და ორ სხვადასხვა გამოცემებათ აწვდიან მკითხველებს და ამით კი გამომცემლების საქმეს აფერხებენ, რადგან ქართულ მწიგნობრობაში ორი ერთნაირი წიგნაკის გამოცემა ხარჯებს ვერ აიტანს და გამომცემლებს ამ საქმის ხალისს დაუკარგავს.

რასაკვირველია, სასიამოვნო მოვლენაა, რომ დღეს სახალხო წიგნაკების მთარგმნელნი და ჟურნალ გაზეთების გამომცემელნი თითებზე დასათვლელნი აღარ არიან, როგორც ამ ათი-ოცი წლის წინად იყვენ. წავიდა ის დრო, როცა თავ. ილია ჭავჭავაძის მეტი რედაქტორობის ღირსათ არ მიაჩნდათ და მისი ორგანო „ივერია" ერთათ ერთ ქართველების სულის კვეთების ნამდვილ გამომხატველათ ითვლებოდა. დღეს პრესაც გამდაბიურდა და უბრალო ქუჩის მუშასაც შეუძლია რედაქტორობის უფლება მოიპოვოს. მაგრამ ამ სასიამოვნო მოვლენასთან ერთათ უნდა აღვნიშნოთ ის არა სასიამოვნო მოვლენაც, რომ დღეს რედაქტორ-გამომცემლობის და საზოგადოთ ლიტერატორობის, როგორც რუსები იტყვიან „ზუდი" ბევრს აღძვრია და მკითხველებს აწვდიან ყოვლათ გაუგებარ, დამახინჯებულის ენით, მაღალის ფრაზებით, ბუნდოვან წინადადებებით სავსე გონების საზრდოს, რამაც მკითხველი არივდარია და აღარ იციან ვის ან რას მიემხრონ, რა იწამონ, რაზე შეჩერდენ. აი ამიტომ ძლიერ საჭიროა ჩვენი მწერლები ახლად ენა ადგმულ მდაბიო „ახალ-მკითხველს" მეტის სიფაქიზით მოეპყრან, რომ მათი უნდობლობა არ დაიმსახურონ, ახალ ლიტერატურაზე გული არ აუყარონ...

მაგრამ თუ სახალხო ლიტერატურის შედგენა, მეცნიერების გამდაბიურება, სხარტულათ მისი გადმოცემა საძნელო და საჭირო საქმეა,—არა ნაკლებ საჭირო და სადავიდარაბოა ამ ლიტერატურის გონივრულათ, თავ თავის დროზე და ალაგზე მიწოდება, მისი პრაქტიკული ორგანიზაცია.

მივატოვე რა სხვა კერძო სამსახური თუ საქმიანობა, ავიღე ჩემ სამოქმედო ასპარეზათ მწიგნობრობის გავრცელების თავისუფალი საქმიანობა და აგერ მესამე წელიწადია რაც ქუთაისში სისტემატიურათ ამას ვემსახურები. გავხსენი ქ. ქუთაისში ჟურნალ-გაზეთების კანტორა „კოლხიდა", სადაც დღემდი ვაწარმოებდი მარტო ჟურნალ-გაზეთების საქმეს. ამნაირათ დავისახე მიზნათ მათი გავრცელების საქმე და ხელს ვუწყობ ამას მიუხედავათ გაზეთების მიმართულებისა.

მოვაწყე თუ არა ქუთაისში კანტორა, შევუდექი პროვინციებში (დაბა-სოფლებში) საიმედო აგენტების შოვნას და მათი თანამშრომლობით მდაბიო ხალხისთვის ლიტერატურის მიწოდებას. ავიჩინე თუთხმეტამდის სხვა და სხვა ალაგას აგენტები, რომელთაც ექვი არაა აგრეთვე გული შესტკივათ ხალხის გათვითცნობიერებისათვის და რომლებმაც მიიღეს შრომა ჟურნალ-გაზეთების გავრცელებისა. უმრავლესობა ასეთი აგენტებისა მყავს რაჭალეჩხუმში. აქ მიმავალ შარა-გზის ყველა რეა სადგურზე და ზოგან სოფლებშიაც ყოველ დღე მიდის ყველა ჩვენი გაზეთები და აგრეთვე უმთავრეს მათგანზე ყველა ახალი წიგნები და იყიდება იმ ფასებში, რაც ზედ არის აღნიშნული. მყავს აგენტები სამეგრელოში (ნოღალევში და მის ახლო მახლო), ხონში, ბაღდადში, კურსებში, ტყიბულში, ყვირილაში, ჭიათურაში, სამტრედიაში და სხვ. როგორც ახალ დაწყებული საქმე ჯერჯერობით სასურველ ნიადაგზე ვერ არის დაყენებული, მაგრამ რა-კი საფუძველი ჩაყრილია, ვიმედოვნებ კედლებსაც ამოვიყვან, რასაკვირველია, ისევ ჩემი უანგარო თანამშრომლების უანგარო დახმარებით.

მხოლოდ დღემდი თუ ამ საქმეს ყოველ დღიურ პრესის საშვალებით ვეწეოდი,—დღეს მას მწიგნობრობის მეორე, გათვითცნობიერების უფრო მკვიდრ ნიადაგიანი დარგი—წიგნების გავრცელება მივუმატე და საჟურნალ-გაზეთე კონტორასთან ერთათ გავხსენი წიგნის მაღაზიაც, სადაც ვიღებ საკომისიოთ ქართულ-რუსულ წიგნებს და საჭიროების და გვარათ გარდა ქუთაისისა უგზავნი ხოლმე აგენტებს სოფლებსა და დაბებში გასავრცელებლათ.

ამ მიზნით ვიშოვე და ვშოულობ წარმომადგენლობას თითქმის ყველა საუკეთესო საამდროვო წიგნების გამომცემელ ფირმებისას ორთავე სატახტო (პეტერბურგსა და მოსკოვში) და სხვა (ოდესაში) ქალაქებში; მაგალითათ, „Новый міръ", „Впередъ", „Эпоха", „Просторъ", „Пролетаріатъ", „Голосъ", „Русское багатство", „Молодая Россія", „Народная воля", „Колоколъ", „Освобожденіе Труда", „Живое слово", „Амиранъ" „Свободный Трудъ", „Книгоизд. Кипери", „Молотъ" და სხ. აი ყველა ამ ფირმების და თფილისელ გამომცემლებისაგან მომდის ყველა თავიანთი გამოც. მთელი გუბ. ქალაქებსა და დაბებში გასავრცელებლათ. ყველა ეს გამოცემები გამოგზავნიან ხოლმე თავიანთ ახალ-ახალ გამოცემებს გამოსვლისათანავე და მკითხველებს შეუძლიათ შეიძინონ ისინი წიგნის მაღაზია „კოლხიდაში" და აგენტებთან.

ის. კვიცარიძე.

(დასასრული იქნება)

რუსეთი

შიმშილობა მატულობს. საერობო დაწესებულებებს შემაძრწუნებელი ამბები მოსდის მოუსავლობის და შიმშილობის შესახებ. ერობის მიერ მიღებულ ცნობებით ყველაზე უფრო ცუდათ საქმე სამარის გუბერნიაში ყოფილა. ბუზულუკის მაზრაში თურმე ორ დღეში ერთხელ ჭამენ პურს. შიმშილის გამო ათასგვარი სნეულება გაჩენილა და გლეხებს მუსრს ავლებს. განსაკუთრებით ბავშვები იხოცებიან თურმე.

აგრარული უწესოებანი. მოუსავლობა, შიმშილი და მემამულეების და ჰოლიციელების ძალმომრეობა ერთობ ამწვავებენ აგრარულ მოძრაობას და სტიქიურ მოქმედებისკენ მიაქანებენ. პოლტავის და მირგოროდის მაზრებიდან იწერებიან, რომ იქ ერთობ გახშირდა მემამულეების სახლკარის და ეკონომიების გადაწვა. ერობებს დამზღვევი საზოგადოებები აქვთ დაარსებული და სოფლებში აგენტები ყავთ დანიშნული. აი ეს აგენტები თითქმის ყველა კუთხიდან ერთხმათ იწერებიან მემამულეების კარ-მიდამოს გადაბუგვის შესახებ. გლეხები უფრო ხშირას სოფლს გარეთ მდებარე შეხობებს წვავენ, რადგან ეშინიათ ცეცხლი თვითონ სოფელში არ გაჩნდეს. წვავენ არა მარტო თავადების ქონებას, არამედ იმ მდიდარ გლეხებისასაც, რომელნიც სოფლის დადგენილების წინააღმდეგ რომელიმე ბთიკოტიან მემამულის მიწას აიღებენ იჯარით.

სარატოვის გუბერნიაში 13 ივლისს ღამით მინისტრ სტოლიპინის ძმის მამულში არც ერთი შენობა არ გადარჩენილა დაუმწვარი. 10 ივლისს ემელიანოვის მამულში დაუწვავთ გაულეწავი პური 700 მანეთის, ამ ღამეს და 15 ივლისს მრავალი თავადის სახლ-კარი გადაუბუგავთ, ყველას ჩამოთვლა შეუძლებელია. გაფიცვის მაგიერ გამწარებული გლეხები უკიდურეს ზომებს ღებულობენ.

ამის გამო შინაგან საქმეთა მინისტრს უბძანებია გუბერნატორებისთვის: სამი დღის განმავლობაში ტელეგრამით მაცნობეთ, რომელ მაზრებში ხდება აგრარული მოძრაობა და სად რა ხასიათი მიიღოვო.

„ჭეშმარიტ რუსთა კავშირი"-ს წევრების ნიშანი. მრეწველობის და ვაჭრობის განყოფილებაში პეტერბურგში გამოფენილია ჭეშმარიტ რუსთა, ანუ რევოლიუციის წინააღმდეგ აქტიურ ბრძოლის კავშირის წევრთ თვის ნიშნები: პირველზე წარმოდგენილია წმინდა გიორგი, რომელიც გველეშაპს თავს უჭრეტს, მეორეზე—ორთავიანი არწივი.

ახალი ორგანიზაცია. გაზეთების სიტყვით, ქარხნებში დგება კავშირი, რომელსაც მიზნათ აქვს „ჭეშმარიტ რუსთა" კავშირის (ხულიგანები) წინააღმდეგ ბრძოლა.

ბრძანება დუმის ყოფილ დეპუტატების შესახებ. შინაგან საქმეთა მინისტრი უბრძანებს გუბერნატორებს და გრადონაჩალნიკებს: რადგანაც დუმის ყოფილი წევრები სოფელ-სოფელ დადიან და გლეხებში რევოლიუციონურ აგიტაციას ეწევიან, ყოველი ღონისძიება იხმარეთ, რომ რევოლიუციონერები დაიჭიროთ, მათ საზოგადოებრივ მდგომარეობას ყურადღებას ნუ მიაქცევთ.

სევასტოპოლის „საქმის" მოპარვა. სასამართლოს განკარგულებით დანარჩენ სამ კატეგორიის მატროსების საქმე ერთად უნდა გარჩეულიყო, მაგრამ 22 ივლისს „საქმეები" მოიპარეს. ღამის სამ საათზე ვიღაცას გაუღვიძებია სტოროჟი—ფოსტალიონი ვარო—და როცა სამხედრო საზღვაო სასამართლოს შენობაში შესულა, მასთვის პირში ცხვირსახოცი ჩაუჩრია. შემდეგ შემოსულა რამდენიმე შეიარაღებული კაცი, წაუღიათ ყველა საქმეები—სხვათა შორის შმიდტის პორტფელი, წითელი დროშა და სხ. და მიმალულან.

შავრაზმელები ინტელიგენციის წინააღმდეგ ამხედრებენ შეუგნებელ ხალხს. ცარიცინის ახლოს, დაბა დუბოვკაში შავრაზმელებს შემდეგი ხმები გაუვრცელებიათ: რევოლიუციონერები ღამით ეკკლესიაში შეიჭრენ და იქ ცეკვა გამართეს, ხოლო დილისთვის გადასწყვიტეს „უპრავის" გაძარცვაო. ამ ხმებმა ააშფოთა ნავთსადგურის მუშები, რომლებმაც „უპრავის" შენობასთან მოიყარეს თავი; მათ მიემატენ ხერხის ზავოდების ზოგიერთი მუშები, რომელნიც შავრაზმელებს დაეთროთ. დიდი ხნის ლოდინის შემდეგ, როცა „რევოლიუციონერები" აღარ მოვიდნენ, ბრბო ბაზრისკენ გაექანა და ვინც კი შემოხვდა წინ რევოლიუციონერის მსგავსი—ყველას სცემეს. დაიჭრა შვიდი კაცი, მათში ერთი მძიმეთ.

წერილები რედაქციის მიმართ

ბ-ნო რედაქტორო!

„შრომის" მე-92-ნომერში მოთავსებულია წერილი დაბა ცხინვალიდან, რომელშიაც სხვათა შორის ნათქვამია, ვითომც გ. რ-ს, როგორც ს.-დ. ორგანიზაციის საპატიო წევრს, უსარგებლნია პარტიის სახელით, მოუკრეფია ფული, მერე ფეხი დაუკრავს და სადღაც გადაკარგულაო. ეს წერილი პირადათ მე შემეხება და, მაშასადამე, მევე უნდა ვაგო პასუხი. ძალიან კარგი.

ბ-ნ კორესპონდენტს ჩამოთვლილი აქვს გვარები, რომლებისთვისაც ვითომც მე გამომირთმევია ორგანიზაციის სახელით ფულები. ეს სიცრუეა. და რომ მე ჩემი სიმართლე დავამტკიცო, ვიწვევ ბ-ნ კორესპონდენტს სამედიატორო სამართალში. მე არსად არა ვარ გაქცეული, როგორც მას ჰგონია. ეს ჩამოთვლილი პირებიც, მადლობა ღმერთს, ცოცხლები არიან, და არც სადმე წასულან. მოსამართლეებათ ვნიშნავ ადგილობრივ ორგანიზაციის წევრებს და მოწმეებათ გაზეთში დასახელებულ პირებს. დაე, მათ გასაჯონ, რამდენათ დამნაშავე ვარ, ანუ რანაირათ მოვეცხე ჩირქი იმ ორგანიზაციას, რომელსაც მე ვემსახურები, დაე მათ ამცნონ ხალხს ჩემი სიმართლე, როგორც პირადათ, ისე გაზეთების საშუალებით ..

P. S. კერძოთ ბ. კორესპონდენტს უნდა განვუცხადო შემდეგი: ჩემის აზრით კორესპოდენტის მოვალეობას მარტო ბღაჯნა არ შეადგენს. საჭიროა ცოცხალი და სიმართლით სავსე ფაქტები და ამბები მიეწოდოს ხოლმე რედაქციას, რომ არც რედაქცია, და არც პატივცემული საზოგადოება შეცდომაში არ შევიდენ, თორემ თუ დედაბრულ პორიკანაობას ავყევით, შეგვიძლიან იმდენი გაზეთები გამოვცეთ, რომ ნაგვის გოდრებით საზიდი გახდეს.

ვთხოვ გაზ. "შრომის" რედაქციას ეს ჩემი წერილი გადაბეჭდოს.

გ. როსტომოვი.

—

ბ. მგზავრი „ლამპრის„ 34 ნომერში მაბრალებდა მე, ვითომ სადგურ საჯავახოს მუშები დამეთხოვოს და წამერთმიოს მათთვის ლუკმა პური; საქმის ვითარებაში არ შევდივარ და არც პასუხს ვაძლევ მე პირადათ ჯერ-ჯერობით ბ. მგზავრს. მხოლოდ უმორჩილესათ ვთხოვ იმ სამ პირს (მელქისედეკ თებზაძე, ვლადიმერ ქორიძე და დავით ამაღლებელს), რომელთაც იკისრეს ჩემდამი აღძრული ბრალდების გამორკვევა და ჩემი დანაშაულობის ან სიმართლის ისევ გაზეთით გამოცხადება, გამოაქვეყნონ ჩემი საქმის ვითარება, თუ რამდენათ დანაშაული ვიყავი მე იმ მუშების წინაშე და რამდენათ საბუთიანი იყო ბ. მგზავრის ჩემდამი მომართული ბრალდება. თუ კი ამ გზით ჩემი გამართლება არ ხერხდება, გთხოვ, ბ. მგზავრო, გამომყვეთ სამედიატორო სამართალში.

რუბენ ალექსის-ძე თოფურია.

—

გთხოვთ უმორჩილესათ ადგილი დაუთმოთ თქვენ პატივცემულ გაზეთში შემდეგ წერილს.

მართალია რეაქციის გამეფების დროს, მე ბელაგორში მცხოვრებელმა სისინა მეტრეველმა, როგორც შიშით შეპყრობილმა და თანაც შეუგნებელმა ახალი ცხოვრებისა, გავსწიე რამოდენიმე წინააღმდეგობა შეგნებული მუშათა ჯგუფის წინაშე, მაგრამ ვსთხოვ უმორჩილესათ ხსენებულ მუშათა ჯგუფს, რომ ჩემგან ნაღიარები დანაშაულობა ამ ჟამათ მომიტაოვონ და ვაძლევ პატიოსან სიტყვას შეგნებულ ამხანაგებს, რომ დღეის შემდეგ ყოველ შემთხვევაში წმინდა გულით და სულით უკანასკნელ წვეთ სისხლამდე თქვენთან ვიქნები; და უკეთუ ვერ შევასრულო ჩემგან ნაღიარები აღთქმა, იმ შემთხვევაში სრული უფლება გექნებათ, როგორც გსურდეთ ისე მომეპყრათ.

სისინა მეტრეველი.

დეპეშები

(პეტერბურ. დეპეშათა სააგენტო).

3 აგვისტო

სევასტოპოლი. შავიზღვის ფლოტის კამანდირმა ნოემბრის აჯანყების შესახებ 4 დამნაშავეს სიკვდილით დასჯა 20 წლის კატორგით შეუცვალა. დანარჩენების შესახებ პირველი განაჩენი დაამტკიცა.

მოსკოვი. ბუტირკის ციხეში პოლიტიკურმა ტუსაღებმა არეულობა მოახდინეს. მოითხოვეს საავათმყოფოდან კამერებში გადაყვანა. რაკი ეს მათი მოთხოვნა არ შეასრულეს, მათ დაიწყეს საავათმყოფოს განადგურება, დაამტვრიეს ყველაფერი, რაც კი ხელში მოხვდათ. გამოიწვიეს ნახევარი როტა სალდათები. სალდათებმა თოფები დაუშინეს. მოკლულია ორი და ათამდე დაჭრილი.

4 აგვისტო

კიევი. (ოფიც. კორესპ.). ღამით სატუსაღოდან გაიქცა ნიკოლაევი, რომელსაც რკინის გზის მეარტელეს მოკვლას აბრალებდენ. ნიკოლაევთან ერთათ გაიქცა ჟანდარმი, რომელიც მან მოისყიდა.—გუბერნატორმა განკარგულება მოახდინა სამხედრო-საველე სამართალში მისცენ ყველა ანარხისტები

მოგილევი. (ოფიც. კორ.) სოფ. პაპოვკაში გომელის მაზრაში, როცა სტრაჟნიკებმა სადარიგო ჯარის-კაცთა შემოწმება უნდოდათ, სამხედრო უფროსს წინააღმდეგობა გაუწიეს. მოვიდა ისპრავნიკი კაზაკებით და დარაჯებით.

კიშინევი. გაჩხრიკეს ღურგალ გლეხის ბინა. დაიჭირეს გლეხის შვილი და მისი ამხანაგი, რომლებიც ყუმბარებს ამზადებდენ. იპოვეს ორი გამზადებული ყუმბარა და ბევრი მასალა.

იუზოვკა. ნოვოროსიისკის საზოგადოების ქარხნის უფროს ხელოსნის თანაშემწეს, ჩემბერსს ორმა უცნობმა ორი ყუმბარა ესროლა, ყუმბარით ეტლი დაშავდა. ჩემბერსა რევოლვერით დასჭრეს, უცნობები გოროდოვოებმა დაიჭირეს, მაგრამ მათ თავს დაესხა მუშების ბრბო და ხელიდგან გააგდებინეს დაჭერილები.

პეტერბურგი. ფინლიანდიის გენერალ-გუბერნატორი გერარდი თავის წერილით გაზეთ „ნოვოე ვრემია"-ში დაწვრილებით აღნუსხავს თავის მოქმედებას ფინლიანდიაში, უმეტესათ წითელი გვარდიის მიმართ.

„პრავიტელსტვენი ვესტნიკი" უარს ყოფს იმ ხმებს, ვითომ ჩქარა ყველა სამხედრო პირთ, გარდა სალდათებისა, ნება მიეცემათ შტატსკური ტანისამოსი ატარონ.

შინაგან საქმეთა მინისტრმა მოხსენება მიიღო, რომ გუშინ დღის თერთმეტ ნახევარ საათზე ვარშავის რკინის გზის 227 ვერსზე მატარებლიდან, რომელიც ვარშავიდან მოდიოდა, ფანჯარაში ყირამალა გადმოვარდა ბელენცოვი, რომელმაც მოსკოვის ბანკის გაძარცვაში მონაწილეობა მიიღო. მას თან გამოყვა ერთი ხლებული ჟანდარმი. მიუხედავათ იმისა, რომ ბელენცოვი ძლიერ დაშავდა, ის მაინც ტყეში შევარდა და გაიქცა. სალდათები ტყეში დარჩენ და ეძებენ.

რიგა. ქალაქში გუბერნატორის დადგენილებაა გაკრული, რომ ტრამვაის გაფიცვაში მონაწილეობის მიმღებნი სისხლის სამართალში არიან მიცემულნი. წინადადებას აძლევენ მუშაობა დაიწყონ 4 აგვისტოს. ვინც მუშაობას არ დაიწყებს, სამ მანეთ ჯარიმას გადაახდევინებენ. უმუშევრათ დარჩენილების სამხედრო წესების 19 მუხლის ძალით ბალტიის მხრიდან გაგზავნიან.

ვარშავა. გუშინ საღამოს ხალოდნი ქუჩაზე, რაკიტნი სობოროში მიმავალი მლოცველების პროცესიასთან მივიდა პატარა ბიჭი, ჰკითხა მათ ვინ იყვენ და როცა შეიტყო, რომ ისინი მლოცველნი იყვენ, ყუმბარა ესროლა. სამი მლოცველი მძიმეთ დაიჭრა. იქვე მდგომმა პატრულებმა სროლა ასტეხეს. დაიჭრა 13 კაცი, ერთი მათგანი გარდაიცვალა. ბოროტგამზრახველნი მიიმალენ.

ჰელსინგფორსი. გენერალ-გუბერნატორმა ვაზასკის გუბერნატორისაგან მოხსენება მიიღო, რომ გასულ ღამეს ნიკოლაიშტადტიდან ოცი ვერსის მანძილზე ზღვის პირათ დაუჭერიათ 180 თოფი და 24000 პატრონა.

პეტერბურგი. თავიდან ბოლომდე ტყუილია გაზ. „ტოვარიშჩ"-ის ის ცნობა, თითქო მინისტრთა საბჭოში აღძრულია კითხვა, გადაშინჯონ ძირითადი კანონები და ეს აზრი პეტერბურგში დაიბადა.

ნიჟნი-ნოვგოროდი. „ნადეჟდას" კანტორაში შევიდენ ექვსი რევოლვერებით შეიარაღებული უცნობნი. დაიჭირეს პოლიციელი და გაიტაცეს 10,000 მანეთი. ერთი თავდამსხმელთაგანი დაიჭირეს. მას ფულის ნაწილი აღმოაჩნდა. დაჭერილმა სროლა ასტეხა, მაგრამ არავინ დაჭრილა.

პეტერბურგი. კრონშტადტის ციხ... ალყო წესები გამოცხადდა.

პირველიდან შვიდ ოქტომბრამდ... იწყება თათბირი სახელმწიფო საბჭ... ჩეულ წევრთა და სახელმწიფო საბჭ... პარტამენტიც მოქმედებას დაიწყებს. ... რის პარტიაც თათბირს მართავს სა... ტო და აგრარულ საკითხების გადას... ტათ, რომლებიც პირველათ წარედგ... სახელმწიფო საბჭოს.

სმიტოვსკის ინსტიტუტმა ამერიკაშ... ვალა თავის წევრ კორესპონდენტს პე... რბურგში ფალბორსს შეადგინოს დაწვრი... ბითი ანგარიში პირველი სახელმწიფო ... მის მოქმედების შესახებ.

ლონდონი. როგორც „მორნინგ—პოს... გადმოგვცემს შანხაიდან, იუანშიკაის სა... ლათ კონსტიტუციის შემოღება თურმ... ნუზრახავს ჩილ ს პროვინციაში.

ლონდონი. „დეილი ტელეგრაფ"... მოწინეში ეგებება რუსეთის მინისტ... ბჭოს გადაწყვეტილებას დაუყონებლ... ლონ ზომები რეფორმების განსახორ... ლებლათ, და არ დაუცადონ დუმის შ... ბას. უკეთუ სტოლიპინი ამ გზით ... რომლის შედეგი იქნება წესიერების ... რება და კონსტიტუციის განმტკიცება, ... სრული უფლება აქვს იმედი ქონდეს, ... მთელი რუსეთის ხალხი მხარს და... გაზეთი ამბობს, რომ მთავრობამ ყოვე... საშუალება უნდა მიიღოს პოლიტ... მკვლელობათა მოსასპობათ, უკეთუ ... დროს მთავრობა რეფორმების განხორ... ლებასაც დაიწყებს.

თეირანი. 3 აგვისტოს დიდის ამბით ... ბრუნდა ქალაქში გაძევებული სამღ... ლოება. გალაქს გარეთ სამღვდელ... აუარებელი ხალხი შეხვდა, დიდი შ... დილება მოახდინა რუსეთის ქვეშევრდ... შეხვედრამ ვაჭართა მამასახლისების მ... რობით ინგლისის მისიიდან დაბრუ... ყველანი, ვინც იქ თავი შეაფარა, თ... ნი ოთხი დღეა გაჩირაღდნებულია, ... ვრებლები აღტაცებული არიან. სეის... შავი ჭირი მოისპო, შაჰი უკეთ არის.

რედ.-გამომცემელი **ი. კარგარეთელ...**

განცხადებან...

გაზეთის გამყიდველ... ბის საყურადღებოთ

ვაცხადებთ, რომ პროვინციის აგე... თითო ეგზემპლიარი გაზეთისა ეთმობ... **კაპეიკათ.** აგენტმა გაზეთის გამყ... ლებს უნდა დაუთმოს 4 **კაპეიკ...** დარჩენილ გაზეთებს უკან აღარ ვღ... ლობთ. თფილისშიაც გამყიდველებს ... პეიკათ ეთმობათ ეგზემპლიარი.

—

კბილის ექიმი ქ-ნ ე.

ლორის-მელიქოვი

იღებს ავათმყოფებს. რკინის გზის ... მოსამსახურეებს და მათ ოჯახის წევრებ... დაკლებულ ფასებში, რაც დამტკიცებულ... ნის გზათა უფროსის მიერ.

ავათმყოფნი მიიღებიან: დილის 8—... რკინის გზის საავათმყოფოს ძველ შენობ...

Открыта подписка на новую еженедѣльную газету

„КАВКАЗСКАЯ НЕДѢЛЯ"

Газета выходитъ въ г. Тифлисѣ разъ въ недѣлю по понедѣльникамъ.

Подписная плата съ 1 августа до конца года съ пересылкой и доставко одинъ рубль.

Пріемъ подписки и объявленій открытъ при тип. Т-ва „Трудъ", Михайловская, 63.

Контора открыта ежедневно, за исключеніемъ праздниковъ, отъ 9—12 ч. дня и отъ 3—5 ч. веч.

Плата за объявленія: передъ текстомъ—20 копеекъ, послѣ текста—10 копеекъ. Многократныя по соглашенію.

Личныя объясненія съ редакторомъ по понедѣльникамъ, четвергамъ и субботамъ отъ 1 ч. до 3 ч. вечера, Елизаветинская, 74.

Ред.-изд. С. Б. Франчески.

ელექტრო-მბეჭდავი ამხანაგობა „შრომა" ტფილისი,. იხვილის ქუჩ,